

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาโดยจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
2. แนวคิดและเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์
3. บริบทสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. ข้อมูลทั่วไปมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

แรงจูงใจที่มีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรย่อมจะมีผลต่อความสำเร็จของงานแล้วความเจริญก้าวหน้าขององค์กร รวมทั้งความสุขของผู้ปฏิบัติงาน และถ้าหากบุคลากรในองค์กรขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของงาน คุณภาพของงานอาจลดลง มีการขาดงาน การลาออกจากงาน นอกจากนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานยังเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายของแรงจูงใจ

คำว่า “แรงจูงใจ” หรือ Motive มีนักวิชาการให้ความหมายของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้คือ

สมพร สุทัศนีย์ (2542 : 29) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง การจูงใจเป็นการกระตุ้นให้บุคคลในองค์กรมีความกระตือรือร้นหรือมีแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ พฤติกรรมทางสังคมและพฤติกรรมการทำงาน โดยเฉพาะในองค์กรการผู้นำมีหน้าที่โดยตรงที่จะจูงใจให้ผู้ร่วมงาน เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะบุคคลจะทำงานเต็มความสามารถหรือไม่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความกระตือรือร้นในการทำงาน การจูงใจเป็นเรื่องของการสนองความต้องการที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542 : 150) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง เป็นวิธีการชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ความต้องการของมนุษย์สิ่งจูงใจจะเกิดขึ้นได้จากภายในและภายนอกตัวบุคคล จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจเป็นการกระตุ้นหรือเป็นการสร้างสิ่งเร้าเพื่อช่วยให้เกิดการกระทำต่าง ๆ สำเร็จด้วยดี ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ปฏิบัติได้ทำงานด้วยความขยัน มีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการปฏิบัติงานโดยมีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย เป็นความเต็มใจที่จะช่วยเป็นพลังงานภายในของคนที่ปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายซึ่งมุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 138) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ถูกการกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทาง ความต้องการแรงจูงใจในการทำงาน จึงเป็นความพยายามของบุคคลในการทำงานที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า แรงจูงใจจะทำให้บุคคลเลือกพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป พฤติกรรมที่เลือกแสดงนี้เป็นผลจากสภาพในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อม

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544 : 254) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง ภาวะหรือองค์ประกอบที่กระตุ้นให้ตัวบุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อไปสู่จุดหมายที่ตนเองต้องการหรือผู้ทำการชักจูงกำหนดไว้

สุราษฎร์ โค้วตระกูล (2545 : 153) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง องค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายจากการให้ความหมายของแรงจูงใจที่หลากหลายยิ่งขึ้น

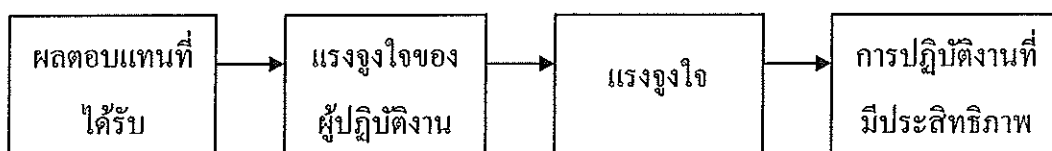
ยุพากร ยุภาศ (2550 : 251) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยาที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ตนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

จากความหมายของแรงจูงใจดังกล่าว สรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง เป็นการผลักดันที่ทำให้เกิดการกระตุ้นหรือการปลุกเร้าให้บุคคลมีพฤติกรรมแสดงออกมา โดยมีความต้องการที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมามีทิศทางและมีจุดมุ่งหมาย ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาใช้ในชีวิตประจำวันในการปฏิบัติงานการบริหารบุคคลในองค์กร การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ผลของความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานและองค์กร แรงจูงใจนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรสามารถนำไปใช้กับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ตามความเหมาะสมขององค์กรนั้น ๆ

2. ความสำคัญของแรงจูงใจที่มีต่อการปฏิบัติงาน

ความสำคัญของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ เพราะเป็นกระบวนการทางด้านจิตวิทยาเป็นความรู้สึกที่ชอบในงานที่ปฏิบัติ หรือพอใจในองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ ของงานดังที่มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญไว้ ดังนี้

2.1 แรงจูงใจเป็นการตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนองที่ชนะตามแนวคิดดังกล่าว สามารถแสดงด้วยแผนภาพที่ 2 (สมยศ นาวิการ, 2540 : 155) ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แรงจูงใจนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ที่มา : สมยศ นาวิการ. (2540 : 155)

จากแผนภูมิแนวคิดดังกล่าว ผู้บริหารจะมุ่งเพิ่มผลการปฏิบัติงานด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นก็จะพยายามจัดหาสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยต่าง ๆ เช่น เงินเดือน สวัสดิการ หรือความก้าวหน้าในตำแหน่งการทำงาน ที่จะเสริมสร้างแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงานสูงสุดจนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

2.2 ผลการปฏิบัติงานจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและแรงจูงใจจากผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยหลายอย่าง ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองแรงจูงใจผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัลหรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับนั่นคือความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงและการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับแล้ว แรงจูงใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงและการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับย่อมเกิดแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงาน

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529 : 43) กล่าวว่า ผลตอบแทนภายในจิตใจหรือรางวัลภายในจิตใจมีผลในด้านความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่เกิดแก่ตัวผู้ปฏิบัติงานเอง เช่น ความรู้สึกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่าง ๆ และสามารถดำเนินงานภายในความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจตลอดจนการได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอกเป็นรางวัลที่ผู้อื่นจัดหาให้มากกว่าที่ตนเองให้แก่ตนเอง เช่น การได้รับการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้นหรือให้โบนัสพิเศษ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานจะมีความสัมพันธ์ต่อกันในทางบวกได้นั้น ขึ้นอยู่กับงานที่ปฏิบัตินั้นทำให้บุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตไม่น้อยเพียงใดนั้น คือ สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงและจัดให้มีขึ้นก็คือ องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความพอใจในการปฏิบัติงาน ความพอใจเป็นความรู้สึกนึกคิด หรือจิตคติของบุคคลต่อการปฏิบัติงาน หากมีความพอใจในการปฏิบัติงานมากก็จะมีผลเสียสละอุทิศแรงกาย แรงใจให้แก่งานมากขึ้น ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูง ตอบสนองความต้องการและบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร และหากองค์กรใด

ผู้ปฏิบัติงานมีความพอใจในการปฏิบัติงานจะก่อให้เกิดความพร้อมของบุคคลที่จะทำงาน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในงานที่ทำนั้น ก็จะสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. องค์ประกอบพื้นฐานที่จูงใจให้เกิดการปฏิบัติงาน

ถึงแม้ว่านักวิจัย นักทฤษฎีทางการบริหารและนักพฤติกรรมศาสตร์ยังไม่สรุปเห็นพ้องกันมากนักว่าอะไรเป็นตัวกระตุ้นมนุษย์เกิดการปฏิบัติงานที่ดี แต่อย่างไรก็ตามได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ที่ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการทำงานมนุษย์ได้ ซึ่งได้แก่ (เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ. 2529 : 57 – 61)

3.1 งานที่มีลักษณะท้าทายความสามารถ

คนส่วนใหญ่ที่ถูกจูงใจในการปฏิบัติงานจากลักษณะงานที่มีความท้าทายความสามารถของงานทำให้เกิดการเก็บกตแรงจูงใจให้ปฏิบัติงานในการจูงใจให้คนปฏิบัติงานให้เต็มความสามารถนั้น ผู้บริหารควรทำให้งานที่มีลักษณะท้าทายความสามารถให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ก็ต้องคำนึงไว้อยู่เสมอว่างานที่มีลักษณะท้าทายต่อบุคคลหนึ่งอาจจะไม่เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของอีกบุคคลหนึ่งได้ เนื่องจากแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงความสามารถ ความถนัด ทักษะ และการศึกษาในการที่จะปฏิบัติงานตามที่มอบหมายงานให้ทำด้วย

3.2 การมีส่วนร่วมในวางแผน

โดยทั่วไปผู้ปฏิบัติงานจะถูกสร้างให้มีแรงจูงใจสูง ถ้าหากว่าผู้ปฏิบัติงานขอรับรองให้ช่วยในการวางแผนงานและกำหนดสภาวะแวดล้อมในการปฏิบัติงานหรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคนยังอยู่ในระดับสูงมากเท่าใดภายในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง การให้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานมากขึ้นก็จะเป็นแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามมีบางคนที่ชอบเป็นผู้ตามซึ่งบุคคลในกลุ่มนี้ การกำหนดแผนให้และแยกแยะรายละเอียดของการปฏิบัติงานจะเป็นแค่แรงจูงใจให้มีความต้องการที่จะทำงานเท่านั้น

3.3 การให้การยกย่องและสถานภาพ

ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องชมเชยและการปรับปรุงสถานภาพให้ดีขึ้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอะไร มีอายุหรือการศึกษา และมีองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นอย่างไร คนทุกคนมีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้บังคับบัญชาเหมือนกันหมดทุกคนและแน่นอนที่สุด การให้การยกย่องชมเชยนั้น

ต้องทำด้วยความจริงใจ และยึดหลักของการให้การยกย่องว่า ให้สำหรับผู้ที่ปฏิบัติงานเหนือกว่าชั้นเฉลี่ย ถ้าหากไม่เช่นนั้นแล้วจะเป็นสิ่งที่ไม่น่าชื่นชมสำหรับผู้ได้รับและจะเป็นถากถางจากบุคคลอื่นด้วย

ความมากน้อยของความต้องการในการให้การยกย่องชมเชยของมนุษย์นั้นแตกต่างกันและเป็นสิ่งจูงใจในการทำงานของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปด้วย บางคนมีความต้องการมาก บางคนมีความต้องการน้อย แต่บางคนซึ่งเป็นคนขี้อายกลับไม่ชอบให้คนยกย่องต่อหน้าคนอื่น เนื่องจากมีความอายที่จะได้รับการชมเชยจากสาธารณชนเช่นนั้น เป็นต้น

3.4 การให้ความรับผิดชอบมากขึ้นและการให้อำนาจบารมีมากขึ้น

ไม่ว่าใครทุกคนจะคาดหวังการที่จะมีความรับผิดชอบ และอำนาจบารมีเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามมีคนจำนวนมากที่ทำงานภายในองค์กรที่ต้องการที่จะมีความรับผิดชอบ มีอำนาจบารมีมากขึ้นจากการเป็นผู้บังคับบัญชา และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเนื่องจากมีความคาดหวังจะได้รับสิ่งเหล่านี้จากการทำงาน ดังนั้น ในการคิดแบบสร้างสรรค์ผู้บริหารควรใช้สิ่งเหล่านี้ อาทิ แผนของการเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนขั้นตำแหน่ง การให้อำนาจหน้าที่และการมอบความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมเป็นเครื่องมือในการที่จะจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.5 ความมั่นคงและความปลอดภัย

ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย คือ ความปรารถนาที่จะหลุดพ้นจากความกลัวในสิ่งต่าง ๆ เช่น การไม่มีงานทำ การสูญเสียตำแหน่งงาน การถูกลดตำแหน่ง และการสูญเสียรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่และแฝงอยู่ในจิตของมนุษย์ทุกคน ระดับความต้องการของบุคคลในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยจะเป็นสิ่งสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดทั้งหมด ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะมีความอดทนอดกลั้นต่อความไม่สะดวกและการกระทำที่ไม่ยุติธรรมได้ เนื่องจากต้องการที่จะมีงานทำหรือเกรงว่าจะเสียโอกาสที่จะได้เงินตอบแทนไป คือ ค่าบำเหน็จ บำนาญตอนออกจากงานนั่นเอง แต่สิ่งที่มีความสำคัญและอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารจะต้องเผชิญก็คือการจะกำหนดว่าควรจะต้องจัดให้มีความมั่นคงปลอดภัยในงานที่ทำมากน้อยเท่าใด ความมั่นคงปลอดภัยเป็นตัวกระตุ้นหรือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญมากอันหนึ่ง แต่การจัดให้มีความมั่นคงปลอดภัยน้อยไปหรือมากเกินไปก็จะเป็นอันตรายไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้ หากให้น้อยไปผู้ปฏิบัติงานก็จะแสวงหาแหล่งทำงานใหม่ที่มั่นคงกว่า ให้ค่าตอบแทนดีกว่า หากให้มากเกินไปผู้ปฏิบัติงานก็อาจจะไม่มีการพัฒนางานได้และทำให้มี

ผลผลิตการทำงานที่ต่ำกว่าเกณฑ์ได้ ในองค์กรบางองค์กรจัดให้มีความมั่นคงปลอดภัยใน งานที่ทำ โดยให้การประกันว่าจะมีการจ้างต่อเนื่องกันไปจะประสบความสำเร็จในการผลิต มาก ดังเช่น องค์กรต่าง ๆ ในประเทศญี่ปุ่นและอเมริกาสิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าความมั่นคง ในการทำงานเป็นองค์ประกอบอันหนึ่งที่จะเป็นสิ่งจูงใจอย่างดีในการปฏิบัติงานให้มี ประสิทธิภาพได้

3.6 ความเป็นอิสระในการทำงาน

มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะมีอิสระในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง ด้วยตัวเอง แม้กระทั่งในตัวของตัวเองเองมักจะได้ยื่นพุดกันเสมอว่าปล่อยให้ทำตามที่ยากจะ ทำ ความต้องการที่จะเป็นนายของตัวเองในการปฏิบัติงานบางอย่างในคนบางคนเป็นความ ปรารถนาที่รุนแรงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงการบอกทุก อย่างว่าควรจะทำอย่างไร จะเป็นการทำให้แรงจูงใจต่ำลงและทำให้เกิดความไม่พอใจใน งานที่ปฏิบัติได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันจะมีวิธีการแก้ไขความไม่พอใจซึ่งเกิดเนื่องจาก การแจกแจงรายละเอียดงานและการอธิบายสิ่งต้องการในแผนงาน ซึ่งวิธีการนี้เรียกว่า Job Enrichment ซึ่งเป็นวิธีการที่จะวางรูปแบบของงานทำให้งานนั้นมีความน่าสนใจมากขึ้น ทำหายความสามารถมากขึ้น และมีความหมายต่อผู้ปฏิบัติงานมากขึ้นนั่นเอง

3.7 โอกาสในด้านความเจริญเติบโตทางด้านส่วนตัว

คนส่วนมากมีความต้องการหรือชอบที่จะมีการเจริญเจริญเติบโตทางด้าน ทักษะความสามารถทางด้านวิชาชีพและประสบการณ์ เครื่องมือของการจูงใจที่ดี คือ การ ให้ความมั่นใจของผู้ปฏิบัติงานและดำเนินงานตามสัญญาอัน ๆ ในเรื่องโอกาสส่วนบุคคลที่ จะมีการเจริญเติบโต มีทักษะ อันมีผลเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ในการทำงานนั่นเอง ความปรารถนาที่จะมีการเจริญเติบโตหรือมีความเจริญงอกงามนั้น จะผูกแน่นกับความจริง ที่ว่ามนุษย์เป็นชีวิตที่มีจุดมุ่งหมาย มีเป้าหมายองค์กรต่าง ๆ ที่มีการให้ฝึกอบรมและมี โครงการศึกษาดูงานพัฒนางาน การหมุนเวียนงาน และการสร้างประสบการณ์จากการ ทำงานและจากเครื่องมือต่าง ๆ ส่วนแต่ใช้วิธีการการให้โอกาสในด้านความเจริญเติบโตใน งานที่ปฏิบัติ ส่วนบุคคลเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเท่านั้น

3.8 โอกาสในการก้าวหน้า

สิ่งที่คล้ายคลึงกันมากกับการใช้วิธีการให้โอกาสมีการเจริญเติบโตเป็น การจูงใจแม้ว่าไม่ใช่ทุกคนที่ต้องการจะได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้ไปสู่ระดับที่สูงกว่าใน องค์กร แต่ก็มีส่วนมากที่มีความต้องการโอกาสก้าวหน้า มีผู้สมัครงานที่มีศักยภาพสูง

จำนวนมากที่เปลี่ยนใจละทิ้งงานที่ได้ เมื่อได้ทราบว่า การเลื่อนตำแหน่งภายในหน่วยงานนั้น
 ก่อนข้างจะช้าหรือทำได้ยากมาก และโอกาสในการก้าวหน้าในงานที่ปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจ
 บุคคลในการเลือกองค์กรใหม่และมีความทะเยอทะยานมีความปรารถนาที่จะมีความมั่นคงใน
 งานมีอนาคตที่มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

4. กระบวนการที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ

รัชดาภรณ์ เต็มพงษ์พันธ์ (2539 : 44) ได้กล่าวถึงกระบวนการที่ทำให้เกิด
 แรงจูงใจ ดังนี้

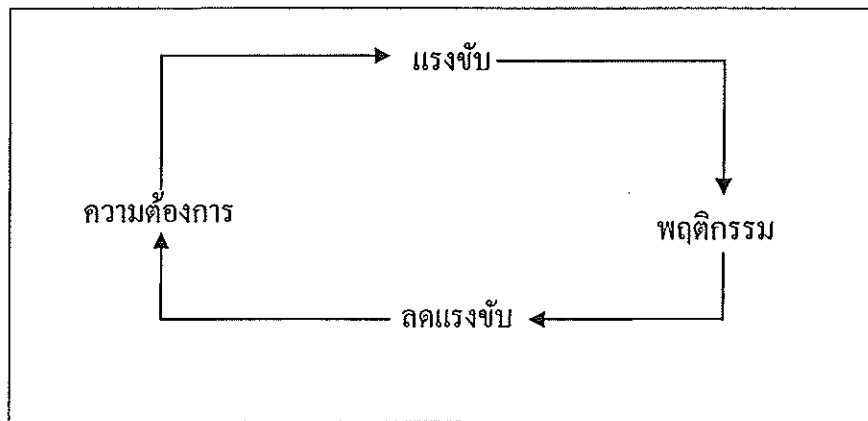
4.1 **ขั้นความต้องการ (Need Stage)** ความต้องการของมนุษย์ที่มากน้อย
 แตกต่างกันเป็นภาวะขาดสมดุลที่ทำให้การดำรงชีวิตอยู่ไม่ราบรื่น หรืออาจเป็นสิ่งสำคัญต่อ
 สุขภาพจิตภายใน บางครั้งความต้องการของบุคคลอาจเกิดขึ้นจากภาวะที่ถูกลดความสุขของ
 บุคคล เช่น ความเจ็บป่วยจะทำให้บุคคลเกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมที่ป้องกันไม่ให้
 เกิดความเจ็บป่วยนั้น ๆ

4.2 **ขั้นแรงขับ (Drive Stage)** ความต้องการของมนุษย์ในขั้นแรกนั้นจะ
 กระตุ้นให้เกิดแรงขับเคลื่อนเมื่อเกิดความต้องการแล้วจะเกิดภาวะที่บุคคลเกิดความกระวน
 กระวายที่จะมีแรงขับดันมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับความต้องการของบุคคลด้วย

4.3 **ขั้นพฤติกรรม (Behavior Stage)** เมื่อเกิดความกระวนกระวายแล้วจะ
 ผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมออกมาแรงขับจะเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงมาก
 น้อยต่างกันตามระดับความต้องการที่เกิดขึ้น

4.4 **ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction Stage)** เป็นขั้นสุดท้ายของมนุษย์ คือ
 แรงขับลดลงภายหลังเกิดพฤติกรรมที่ได้รับการตอบสนองความต้องการแล้ว วัฏจักรของ
 กระบวนการเกิดแรงจูงใจ ดังแสดงในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 วงจรของกระบวนการเกิดแรงจูงใจ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากความต้องการ ซึ่งความต้องการนั้นจะกระตุ้นให้เกิดแรงขับดันให้แสดงพฤติกรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และแรงขับจะลดลงเมื่อแสดงพฤติกรรมนั้นได้สนองความต้องการแล้ว

5. เทคนิคการจูงใจในการปฏิบัติงาน

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2542 : 254 - 255) กล่าวว่าเนื่องจากการจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาจึงต้องทราบถึงเทคนิคในการจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรและสร้างสิ่งที่จะจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อการจูงใจในการปฏิบัติงาน มีดังนี้

- 5.1 การให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมด้านนโยบายและแผนงานขององค์กร
- 5.2 การที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์กรตรงกัน
- 5.3 การสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรว่า เข้าจะได้รับผลตอบแทนในการปฏิบัติงานคุ้มค่ากับเวลาและแรงงาน
- 5.4 ผู้บริหารควรมีการยกย่องผลสำเร็จของงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน
- 5.5 มีการวางแผนการประเมินผลการปฏิบัติงานและกำหนดเกณฑ์การวัดผล การปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า และวัดผลด้วยความยุติธรรม
- 5.6 มีการกำหนดหน้าที่ที่ปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน
- 5.7 มีแผนการดำเนินงานขององค์กรที่มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้

5.8 ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการทำงาน

6. จุดมุ่งหมายของการใช้แรงงูใจในหน่วยงาน

พวงเพชร วัชรอยู่ (2537 : 31 - 32) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้แรงงูใจในการทำงานในองค์กรนั้นมาจากองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่

6.1 จากการพิจารณาถึงพฤติกรรมที่ต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า นอกเหนือจากความต้องการทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรทางวัตถุแล้ว ทุกองค์กรยังต้องการทรัพยากรทางด้านกำลังคนเพื่อมาดำเนินงานให้ลุล่วงไปด้วยดี

6.2 บุคลากรในหน่วยงานต้องได้รับการชักจูงให้คงอยู่ในหน่วยงานตลอดไป ไม่ใช่เพียงมาร่วมบ้างบางเวลาเท่านั้น

6.3 บุคลากรในหน่วยงานต้องทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามที่ได้รับว่าจ้างมา และต้องทำงานนั้นเป็นที่ไว้วางใจในองค์กรด้วย

6.4 การทำงานของบุคลากรในหน่วยงานนั้น นอกเหนือไปจากความไว้วางใจแล้วควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักปรับหรือเปลี่ยนสิ่งใหม่ ๆ ด้วย ดังนั้น ปัญหาเรื่องการใช้แรงงูใจกรณีนี้คือ ทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้บุคลากรมีความร่วมมืออย่างดีและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานไปพร้อมกัน

6.5 สืบเนื่องมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่า แรงงูใจ ซึ่งถือว่าแรงงูใจนั้นคือ ภาวะการณ์ที่ซับซ้อนที่มีผลต่อเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมหลาย ๆ อย่าง เมื่อนำสิ่งเหล่านี้มาพิจารณาแล้วจะทำให้เข้าใจได้ว่าทำไมบุคลากรในองค์กรจึงมีพฤติกรรมในการทำงานเช่นนั้น ดังนั้นการเข้าใจแรงงูใจจึงมาจากความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องในตัวบุคลากรเอง เช่น แบบของผู้นำ ระบบเงินเดือน และสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการแสดงออก ความพอใจ ความศรัทธาของบุคลากรเกิดจากความจำเป็นในหน่วยงานเอง ที่จะต้องเพิ่มหรืออย่างน้อยก็รักษาระดับประสิทธิภาพและสมรรถภาพของหน่วยงานตนเองไว้ เพราะปัจจุบันมีภาวะการณ์ที่บังคับให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น ทั้งนี้เนื่องจากการแข่งขันด้านการทำงานกัน อีกทั้งยังมีสภาพองค์การรัฐบาล หรือการชักนำจากบุคลากรในหน่วยงาน รวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องสิ่งจะสนองความต้องการ หรือความพึงพอใจแก่ตนเอง ซึ่งภาวะเหล่านี้ทำให้หน่วยงานอยู่หนึ่ง ไม่ได้ ฝ่ายบริหารจะต้องระดมให้เกิดผลผลิตจากแหล่งทรัพยากรทุกแหล่งรวมทั้งทรัพยากรมนุษย์ให้มากที่สุดจากที่ลงทุนไปทั้งหมด และเป้าหมาย

เฉพาะหน้าของหน่วยงานคือ การได้รับผลประโยชน์ หรือกำไรจากทุนที่ผลิต ดังนั้น ประสิทธิภาพของหน่วยงาน คือ ความสามารถในการจัดการให้งานดำเนิน ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

6.6 เกี่ยวกับลักษณะในปัจจุบันและอนาคตที่หน่วยต้องอาศัยเทคโนโลยี เพื่อ การผลิตการมุ่งใช้เครื่องจักรผลิตอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ เพราะเครื่องจักรที่ผลิตมีจำนวน จำกัด ดังนั้น คำว่าเทคโนโลยีที่หน่วยงานต้องการปัจจุบัน จึงมีความหมายรวมทั้งเครื่องจักร ที่มีประสิทธิภาพ และมนุษย์ผู้มีความสามารถในการใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักรนั้น ให้ได้ผล ในที่นี้จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเองว่า มีบุคลากรที่มีความสามารถทั้งการใช้และเต็มใจที่จะใช้เครื่องมือสมัยใหม่ทุกชนิด ทั้งยังรวมไปถึงการต้อง ร่วมมือเป็นกลุ่มด้วย เช่น กรณีการทำงานขององค์การนาซา ในห้องทดลองเกี่ยวกับห้องฟ้า

6.7 จะเห็นได้ว่าปัจจุบันความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์มากขึ้นเมื่อไม่นาน มานี้ ทำให้หน่วยงานทุ่มเทที่จะพัฒนาบุคลากรเพื่อไว้เป็นแหล่งทรัพยากรในอนาคตต่อไป จะเห็นได้จากความเจริญเติบโตของกิจการด้านการบริหาร และโครงการพัฒนาในหน่วยงาน ต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งศูนย์วิจัยผลกำลังคน เป็นต้น ซึ่งจะมีทั้งการอบรม วางรูปแบบการ ทำงาน สับเปลี่ยนงานเพื่อให้ได้คนที่มีความชำนาญอย่างกว้างขวางและมีแรงจูงใจสูงอยู่ เสมอไม่ว่าจะจะเป็นบุคคลในระดับใดก็ตามด้วยเหตุผลหลายประการในข้างต้นนี้ คือ สิ่ง ที่หน่วยงานเป็นที่แพร่หลายและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางเพราะการเข้าใจพฤติกรรม การทำงานของคนเท่านั้น ไม่เป็นการเพียงพอ ยังคงต้องเข้าใจถึงความสลับซับซ้อนของ หน่วยงานไปพร้อมกันอีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการใช้แรงจูงใจในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานนั้นมุ่งพิจารณา ถึงพฤติกรรมโดยแท้จริง ซึ่งอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ และยุคแห่งการแข่งขันนั้นต้องมุ่ง พัฒนาและชักจูงให้บุคลากรอยู่ในหน่วยงานให้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

7. วิธีการจูงใจในการปฏิบัติงาน

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2542 : 255 - 356) ได้เสนอวิธีการจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะในการบริหารนั้นผู้บริหารต้องทำงานให้ประสบ ความสำเร็จโดยใช้บุคคลอื่น ๆ ดังนั้น การที่จะจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้นผู้บริหารจะต้องทราบถึงวิธีการจูงใจซึ่งมีหลายวิธีดังนี้

7.1 การจงใจในทางบวก (Be Good) เป็นวิธีการจงใจแบบละมุนละม่อม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมในองค์กรที่ดี การให้สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลอื่น ๆ เป็นต้น

7.2 แรงจูงใจทางลบ (Be Strong) เป็นวิธีการบังคับควบคุมบุคลากรให้ปฏิบัติตามถ้าหากไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษจนถึงขั้นไล่ออก

7.3 วิธีการใช้ผลตอบแทนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้วยตัวเงินและไม่ใช้เงินเป็นตัวล่อใจ เช่น การกำหนดอัตราค่าตอบแทนตามผลงานรายชิ้น

7.4 วิธีการจงใจด้วยการแข่งขันในงานที่ปฏิบัติหรือวิธีตั้งเกณฑ์มาตรฐานวัดปริมาณผลงานที่ปฏิบัติ

7.5 วิธีการจงใจด้วยการใช้ทฤษฎีจิตวิทยา เป็นอีกวิธีที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ปฏิบัติงานหรือทำให้เกิดความภาคภูมิใจในงานที่ปฏิบัติ พึงพอใจต่อหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในหน่วยงาน เช่น การให้มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน การใช้หลักฉันทมติ การให้โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่

7.6 การให้การสรรเสริญยกย่อง (Praise) เป็นวิธีการที่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ โดยธรรมชาติมนุษย์ต้องการให้บุคคลอื่นยกย่องชมเชย เพื่อยอมรับในสถานภาพซึ่งกันและกัน ดังนั้นเมื่อผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ผลดี ผู้บริหารควรจะชมเชยและยกย่องเพื่อให้กำลังใจแก่บุคลากร

7.7 การให้โอกาสเติบโตและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (Opportunity for Personal Growth and Foradvacement) เมื่อผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ประสบความสำเร็จเกิดผลดีต่อองค์กรผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคคลมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่สูงขึ้น เช่น การเลื่อนขั้นตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น

7.8 การมอบความรับผิดชอบและอำนาจบารมีในงานที่ปฏิบัติงานให้มากขึ้น เป็นการมอบหมายงานให้รับผิดชอบมากขึ้นและมีตำแหน่งงานที่สูงขึ้น

7.9 การให้อิสระในความคิดการสร้างสรรค์งานที่ปฏิบัติ ธรรมชาติของมนุษย์รักความเป็นอิสระดังนั้นการที่ให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานตามที่ตนเห็นว่าสมควรก็จะจงใจในการทำงานได้อีกวิธีหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของที่ปฏิบัติแต่ละบุคคล

7.10 การจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี (Good Working Condition) สภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบควบคู่กันทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านกายภาพ และด้านจิตใจ ด้านกายภาพ ได้แก่ สถานที่ทำงานสะอาดโอ้โคงสวยงาม เรียบร้อย สะดวก มีอุปกรณ์ครบถ้วนทันสมัย เป็นต้น ส่วนทางด้านจิตใจ ได้แก่ ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ เข้าใจลูกน้อง ให้กำลังใจ ความเป็นธรรมในการประเมินวัดผลงานและมีเพื่อนร่วมงานที่ดี เป็นต้น

7.11 การให้ทำงานที่เหมาะสม (Fitting to Job) เป็นการมอบหมายหน้าที่งานที่ปฏิบัติให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและความถนัด

7.12 การให้ทำงานที่มีความสำคัญ (Making Jobs Important) เป็นการที่ผู้บริหารมอบหมายงานที่มีความสำคัญให้ทำ เช่น การให้ไปประชุมแทนหัวหน้างาน

7.13 การลดความจำเจในงานที่ทำ เป็นต้น ความน่าเบื่อ (Boredom Decreasing) ด้วยวิธีการให้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนให้ทำงานอื่นบ้าง (Rotation) หรือเปลี่ยนวิธีการทำงาน หรือนำเทคโนโลยีทันสมัยมาช่วยในการทำงาน เป็นต้น

7.14 การส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ และมีโอกาสได้ใช้ทักษะ ส่งเสริมการฝึกอบรมตนเองและให้ทำงานที่ท้าทาย

7.15 การทำงานที่ปฏิบัติได้รับชื่อเสียงด้วยการให้สัญลักษณ์ (ดาว) การยอมรับการลงข่าวให้บุคคลนอกหน่วยงานได้รับทราบและการสามารถดึงเข้ามาร่วมเครือข่ายวิชาชีพ

7.16 โดยวิธีอื่น ๆ เช่น การให้คำตอบแทนพิเศษ การให้โบนัส เป็นต้น

8. การวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

การวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สามารถทำได้หลายวิธีตามความเหมาะสม โดยได้มีผู้เสนอแนวคิดและวิธีการวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ดังนี้

8.1 วิธีการวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

เสนาะ ดิยาวิ และคนอื่นๆ (2543 : 15) ได้เสนอวิธีการวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไว้ 3 วิธี ดังนี้

8.1.1 การวัดจากการทดลอง โดยอาศัยหลักจิตวิทยาเข้ามาช่วย เพื่อวัดท่าทีของบุคลากรจากการแสดงกิริยา การแสดงความคิดเห็น และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของตนเอง

8.1.2 การวัดจากบุคลิกคุณลักษณะบางอย่างที่มีอยู่ในตัวตน และจากผลการปฏิบัติงาน

8.1.3 การวัดจากจิตใจ อารมณ์ และปฏิกิริยาของบุคลากรที่มีต่อสภาพแวดล้อม

8.2 เครื่องมือที่ใช้วัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน

8.2.1 Hoppock Index of Job Satisfaction ที่ฮอปพ็อค (Hoppock, 1930) เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวบรวมเจตคติในการทำงาน เป็นแบบสอบถามแรงจูงใจที่ให้บุคลากรตอบคำถามตอบ

8.2.2 Brayfield – Rothe Index Job Satisfaction เป็นเครื่องมือวัดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ เบรย์ฟิลด์ (Brayfield, 1946) โดยใช้แบบสอบถามวัดเจตคติในการปฏิบัติงานโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบได้ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างมาก

8.2.3 Job Description Index (JDI) ซึ่งสมิท (Smith, 1969) และคณะ โดยอาศัยข้อสมมติฐานว่าด้วยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีต่อองค์ประกอบของงานที่ต่างกัน มักจะทำให้เกิดผลต่างกัน องค์ประกอบของแรงจูงใจในแบบสอบถามแยกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. งาน
2. ค่าจ้าง
3. การเลื่อนตำแหน่ง
4. การนิเทศ
5. เพื่อนร่วมงาน

8.2.4 Job Percept Scales (JPS) เป็นเครื่องมือของ ฮิวส์แมน และโรบินสัน (Huseman and Robinson, 1989 : 45 - 46) ได้ทำการพัฒนามาจาก JDI ของสมิท, เคนคอลล และฮิลลิน (Smith, Kendall and Hillin, 1980) และแฮทฟิลด์ และฮิวแมน (Hatfield and Human, 1987) ได้ช่วยกันปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้สอบถามแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. งานที่ปฏิบัติในปัจจุบัน
2. เงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการ
3. การเลื่อนขั้น การเลื่อนตำแหน่ง
4. ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น
5. เพื่อนร่วมงาน

องค์ประกอบที่ 1 มี 5 คำถาม องค์ประกอบที่ 2 – 5 มี 4 คำถาม รวม
ทั้งสิ้น 21 คำถาม ผู้ตอบสามารถเลือกคำถามที่ตรงกับความรู้สึกของตนเองได้มากที่สุด
สรุปได้ว่า การวัดแรงจูงใจนั้นสามารถวัดได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวก
และความเหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการวัดด้วย จึงจะทำให้การวัด
นั้นมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือได้

9. ประโยชน์ของแรงจูงใจ

การสร้างแรงจูงใจเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารที่
จะต้องสร้างสรรค์และจัดให้มีขึ้นในองค์กรหรือทุกหน่วยงาน เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการ
บริหารงานขององค์กรเพราะการจูงใจในการปฏิบัติงานจะช่วยบำบัดความต้องการ ความ
จำเป็นและความเคียดแค้นของบุคลากรในองค์กรได้จะทำให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของ
ผู้ปฏิบัติงานดีขึ้น มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอาจจะกล่าวถึงประโยชน์ของแรงจูงใจในการ
บริหารงานได้ ดังนี้ (สุพัตรา สุภาพ, 2536 : 125)

9.1 เป็นการเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้บุคลากรในองค์กร เป็น
การสร้างพลังงานร่วมกันของกลุ่ม

9.2 เป็นการส่งเสริมและสร้างสามัคคีธรรมในองค์กรเป็นการสร้างพลังด้วย
ความสามัคคีในหมู่คณะ

9.3 เป็นการสร้างขวัญกำลังใจและทำที่ที่ดีในการปฏิบัติงานของบุคลากรใน
องค์กร

9.4 เป็นการช่วยสร้างให้เกิดความจงรักภักดีของบุคลากรในองค์กร

9.5 เป็นการช่วยทำให้การควบคุมการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความราบรื่นอยู่
ในกรอบแห่งระเบียบวินัยและศีลธรรมอันดีงาม ลดอุบัติเหตุและอันตรายในการปฏิบัติงาน

9.6 เป็นการเกื้อหนุนและจูงใจให้บุคลากรในองค์กรเกิดความคิดสร้างสรรค์
ในงานต่าง ๆ ในองค์กรเป็นการสร้างความก้าวหน้าให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและองค์กร

9.7 เป็นการสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นในองค์กรที่ปฏิบัติ ทำให้เกิดความสุขกาย สุขใจในการทำงานเพราะร่างกายแข็งแรงจะอยู่กับหัวใจที่เป็นสุข

9.8 แรงจูงใจในการปฏิบัติก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

10. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

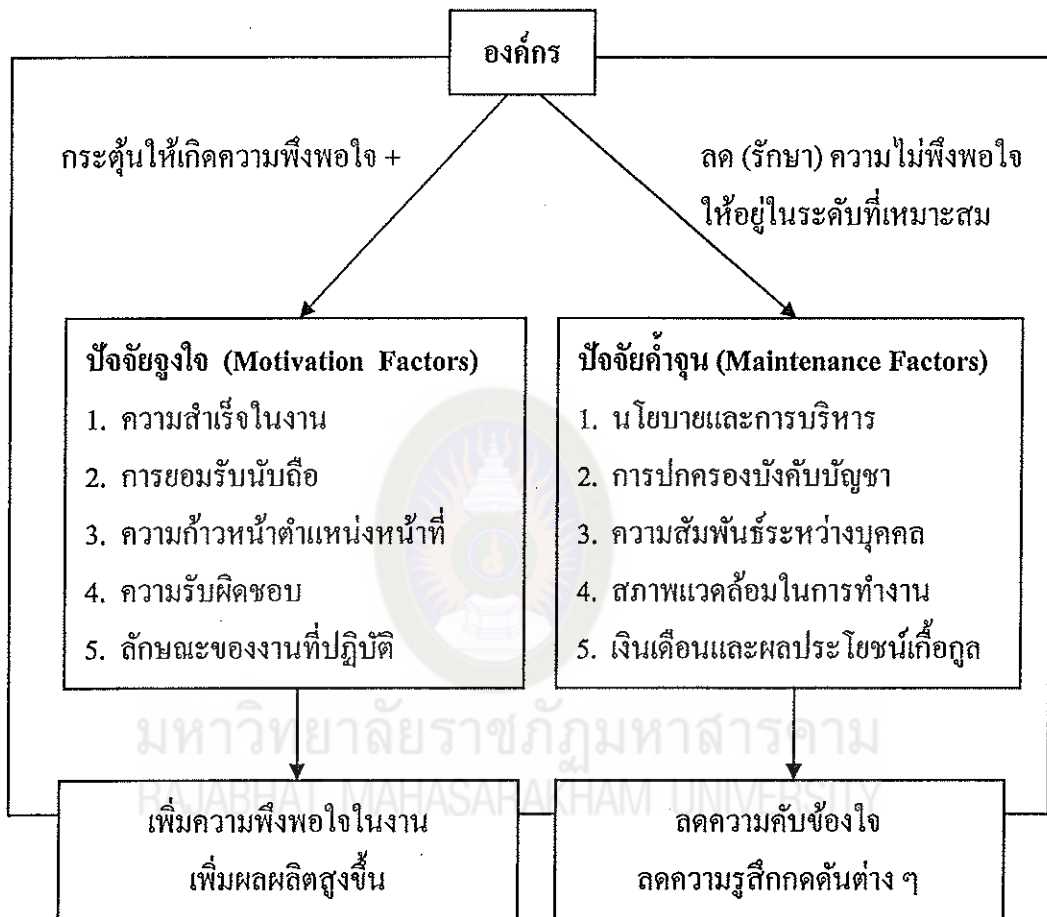
เฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg, 1959 : 113 - 119) ได้คิดค้นทฤษฎีการจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการบริหาร ชื่อทฤษฎีของ Herzberg มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป คือ “Motivation-Maintenance Theory” หรือ “Dual Factor Theory” หรือ “The Motivation-Hygiene Theory”

ในการเริ่มต้นค้นคว้าเพื่อสร้างทฤษฎีเฮอร์ซเบิร์ก ได้ดำเนินการสัมภาษณ์นักวิศวกรและนักบัญชี ซึ่งจุดมุ่งหมายของการค้นคว้า เพื่อศึกษาทัศนคติที่เกี่ยวกับงาน เพื่อที่จะให้มีหนทางเพิ่มผลผลิต ลดการขาดงาน และสร้างความสัมพันธ์อันดีในการทำงาน และเพื่อประโยชน์ทั่วไปสำหรับทุกคนก็คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลต่างๆที่จะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงขวัญ และกำลังใจ ที่จะส่งผลให้ทุกคนมีความสุขกายสบายใจและมีความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์คำตอบจากข้อความที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบมา ปรากฏว่า ปัจจัยหลายๆอย่างที่แตกต่างกันมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับความรู้สึกที่ดีและที่ไม่ดีที่เกิดขึ้น ปัจจัยต่างๆเหล่านี้สามารถแยกออกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ดี และมีผลเกี่ยวกับความพึงพอใจเกี่ยวกับงานที่ทำก็คือ ความสำเร็จ (Achievement) การยอมรับ (Recognition) ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า และคุณลักษณะของงานที่ทำอยู่ คือ ฐานะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับหัวหน้างาน กับเพื่อนร่วมงานกับลูกน้อง เทคนิคในการบังคับบัญชา นโยบายของบริษัทและการบริหาร ความมั่นคงในงาน สภาพการทำงาน เงื่อนไข และเรื่องราวส่วนตัวที่ถูกกระทบโดยสภาพของงาน (Frederick Herzberg, 1959 : 113 - 119) ให้ชื่อปัจจัยกลุ่มหลังนี้ว่า “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษาจิตใจ” (Hygiene or Maintenance Factors) เหตุผลที่เรียกชื่อเช่นนี้เพราะปัจจัยต่างๆเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่มีผลในทางป้องกันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ปัจจัยเหล่านี้จะไม่สามารถสร้างแรงจูงใจได้ แต่อาจป้องกันมิให้แรงจูงใจเกิดขึ้นมาได้ การต้องสนใจติดตามดูปัจจัยที่จำเป็นเพื่อการรักษาจิตใจนี้ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่ปัจจัยกลุ่มนี้เพียงกลุ่มเดียวย่อมไม่เป็นการเพียงพอ สำหรับที่จะให้เป็นเงื่อนไขสำหรับการสร้างแรงจูงใจ ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงมุ่งที่ต้องการให้ทราบว่า ผู้ปฏิบัติงาน

ต้องการอะไรจากงานที่ปฏิบัติอยู่ และสรุปได้ว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อการทำงานของ คนงาน ปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้แบ่งได้เป็น 2 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อ การทำงาน ดังแสดงในแผนภาพที่ 4 ดังนี้ (Frederick Herzberg, 1959 : 113 – 119, อ้างถึง ใน สมยศ นาวิการ. 2545 : 119 - 121)

แผนภาพที่ 4 รูปทฤษฎีความสำเร็จในการทำงานของเฮร์ซเบิร์ก
ที่มา : สมยศ นาวิการ. (2545 : 120)

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงให้เห็นถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบถึงความแตกต่างระหว่างแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดความพึงพอใจกับแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่อยู่ทางด้านซ้าย คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคลากรต่องานที่ปฏิบัติ เนื่องจากปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการทำงานเป็นลักษณะมุ่งในการทำงาน เพื่อช่วยให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น อีกทั้ง

ยังเน้นสิ่งที่จะช่วยค้นหาความสำเร็จในปัจจัยที่อยู่ด้านขวา คือ ปัจจัยค้ำจุน (Maintenance Factors) ซึ่งประกอบด้วยสถานะแวดล้อมของงานที่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านจิตใจแก่ตน อย่างไรก็ตามองค์ประกอบหรือปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ เป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรต้องการ เพราะเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการตอบสนองด้วยปัจจัยดังกล่าวแล้ว ผลที่ตามคือ คนจะเกิดความพึงพอใจในงานที่ทำ (Job Satisfaction) ส่วนปัจจัยค้ำจุนนั้น จะทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดอาการเกิดความไม่พึงพอใจในงานนั้นและเมื่อใดที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับการตอบสนองปัจจัยชนิดนี้เพียงพอแล้วความไม่พึงพอใจในงานก็จะหมดไป แต่ก็มีได้หมายความว่าความพึงพอใจในงานจะเกิดขึ้นแทนที่เพราะปัจจัยค้ำจุนเป็นแต่เพียงตัวป้องกันมิให้ความไม่พึงพอใจเกิดขึ้นเท่านั้นและความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อปัจจัยจูงใจได้รับการตอบสนองของบุคคลแล้ว เป็นต้น องค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงานโดยตรงเพื่อจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานชอบและรักงานที่ปฏิบัติเป็นการกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ ดังนี้

1.1 ความสำเร็จของงาน หมายถึง การที่บุคลากรปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและตนเอง โดยรู้จักวิธีป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจนบรรลุผลสำเร็จในการทำงาน เกิดความรู้สึกรักและปลื้มใจในความประสบความสำเร็จของงานนั้น ๆ

1.2 การยอมรับนับถือ หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือ การยกย่องชมเชย แสดงความยินดีการให้กำลังใจ การได้รับความเข้าใจไว้วางใจ หรือการแสดงออกอื่นใดที่สื่อให้เห็นถึงความเชื่อถ้อยอมรับในความสามารถจากผู้บังคับบัญชา ผู้ขอคำปรึกษาหรือจากเพื่อนร่วมงาน เมื่อทำปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งประสบผลสำเร็จ

1.3 ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง การได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือตำแหน่งสูงขึ้นของบุคลากรในองค์กร รวมทั้งมีโอกาสที่จะได้ศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการทำงานหรือได้รับการฝึกอบรม

1.4 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างดีจาก

ผู้บังคับบัญชาที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด

1.5 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ หมายถึง งานที่น่าสนใจ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำทนายให้ต้องลงมือปฏิบัติหรือเป็นงานที่สามารถปฏิบัติได้ตามคำฟัง

2. ปัจจัยค่าจูน เป็นปัจจัยที่จะค่าจูนให้คงไว้ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรให้มีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีในลักษณะไม่สอดคล้องกับความปรารถนาของบุคลากรในองค์กรแล้วจะเกิดการไม่ชอบงานขึ้น ซึ่งปัจจัยที่มาจากบุคคลภายนอกนี้มีอยู่ 5 ประการ คือ

2.1 นโยบายและการบริหาร หมายถึง การจัดการและการบริหารองค์การ การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรของบุคลากร มีสาระครอบคลุมถึงความไม่มีประสิทธิภาพขององค์กร การทำงานซ้อนกัน การแก่งแย่งอำนาจซึ่งกันและกันซึ่งส่งผลต่อขวัญ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในองค์กร

2.2 การปกครองบังคับบัญชา หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในคำเนิงานหรือความยุติธรรมในการบริหาร การให้คำแนะนำทางวิชาการหรือทางเทคนิคในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาตามหน้าที่และความรับผิดชอบได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งไม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บัญชา

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะเป็นกิริยาหรือวาทะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาและระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเป็นองค์ประกอบที่เกิดควบคู่กับการปกครองบังคับบัญชาเสมอ เพราะหากผู้ใต้บังคับบัญชาไม่สามารถเข้าถึงผู้บังคับบัญชาหรือไม่สามารถทำงานกับเพื่อนร่วมงานได้แล้วก็จะมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในงานที่รับผิดชอบ

2.4 สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง สภาพทางกายภาพของการทำงานทั่วไปเกี่ยวกับหน้าที่การงาน เช่น อากาศ ชั่วโมงการทำงาน ความสะดวกสบายในการทำงาน ทำเลที่ตั้งของสถานที่ทำงานในการคมนาคมหรือปริมาณงานของที่ต้องปฏิบัติ เป็นต้น ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยป้องกันมิให้บุคคลเกิดความไม่พอใจในการทำงาน อันเป็นผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานนั่นเอง

2.5 เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล หมายถึง เงินเดือนและการเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานนั้น ๆ ให้เป็นที่พอใจของบุคลากรในการทำงาน ทั้งยังเป็นปัจจัยค้ำจุนอย่างหนึ่งป้องกันมิให้คนเกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน

จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบด้านการจูงใจ จะต้องมีความเป็นบวกเท่านั้นจึงจะทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขึ้นมาได้ แต่ถ้าเป็นลบก็จะไม่ทำให้พนักงานไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานแต่อย่างใด เนื่องจากองค์ประกอบทางด้านปัจจัยค้ำจุนมีหน้าที่ค้ำจุนให้พนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเพิ่มมากขึ้น

สรุปได้ว่า จากทฤษฎี 2 ปัจจัยหรือทฤษฎีจูงใจ ของเฟรดเคอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg, 1959 : 113 - 119) ที่ศึกษามา จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับแรงจูงใจทั้งจากภายใน คือ ความต้องการจากตนเองคือความใฝ่รู้ และจากภายนอกคือแรงกระตุ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอกก่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความสำเร็จ ความต้องการมีอำนาจรวมไปถึงการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและความต้องการดังกล่าว สามารถนำมาเป็นแนวทางการศึกษาถึงการวัดระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แนวคิดและเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าทรัพยากรการบริหารที่สำคัญที่สุด คือ มนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่นำมาซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของงาน จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรักษาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพให้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรให้นานที่สุด โดยอาศัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมให้ตรงตามความต้องการของบุคลากรในองค์กรดังที่ เสนาะ ดิยาว (2546 : 8) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้าบุคคลใดมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูงก็แสดงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีจุดมุ่งหมายในชีวิต มีความคล่องแคล่วว่องไวในการปฏิบัติงานไม่อยู่นิ่ง และจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคลากรในองค์กรไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะมีผลทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าลง งานจะดำเนินไปอย่างไร้รสปริ้น ความรับผิดชอบต่องานหรือผลสำเร็จก็จะขาดไประดับการปฏิบัติงานก็จะต่ำลง และการปฏิบัติงานก็จะเฉื่อยชาลงทุกที

นอกจากนั้น บุคลากรยังขาดความจงรักภักดีต่อองค์กรนั้น ๆ ด้วย นักบริหารในยุคแข่งขัน จึงควรต้องศึกษาและให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก

1. ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรือการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นมาจาก ภาษาอังกฤษคำว่า “Human Resource Managements” โดยเริ่มต้นจากแนวคิดการจัดคนเข้าทำงาน หรือ Staffing พัฒนามาเป็นการบริหารงานบุคคล หรือ Personnel Administration จึงได้พัฒนาเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในปัจจุบัน คำว่า “การบริหารทรัพยากรมนุษย์” ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ (2538 : 2) ให้ความหมายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนการจัดการองค์กร การบริหารอำนาจและการควบคุมในการสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การจ่ายค่าตอบแทน การธำรงรักษาไว้ซึ่งบุคลากร ในองค์กรและการออกจากงานของบุคลากร เพื่อสนองความต้องการของตนเอง องค์กรและสังคม

ธงชัย สิ้นติวงษ์ (2540 : 3) ให้ความหมายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง หน้าที่และภารกิจของผู้บริหารที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคคล เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคลากรขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลา ซึ่งจะประสบผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร

พยอม วงศ์สารศรี (2545 : 5) ให้ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งให้การพัฒนา ธำรงรักษาให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กรเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงานรวมทั้งสรรหาวิธีการที่จะทำให้สมาชิกในองค์กรต้องพ้นจากการทำงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วิชัย โสวรรณจินดา (2549 : 2) ให้ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะหรือกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กรพร้อมทั้งใส่ใจที่จะพัฒนาและบำรุงรักษาให้บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรสามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานที่ปฏิบัติให้กับองค์กร และสามารถดำรงชีวิตในสังคมในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการของผู้บริหารในองค์กรที่ต้องสรรหากลยุทธ์ เทคนิค วิธีการ หรือ ศิลปะในการดำเนินการวางแผนและกำหนดนโยบาย การสรรหาและคัดเลือก การฝึกอบรม และพัฒนา การใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา การประเมินผลการปฏิบัติงานของทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพจากทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร

2. ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจะประกอบด้วย ทรัพยากร 3 ด้าน คือ ทรัพยากรกายภาพ (Physical Resource) ทรัพยากรทุน (Capital Resource) และทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ซึ่งทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญสูงสุด และมีคุณค่ามากที่สุดในองค์กร เนื่องจากเป็นผู้บริหารเป็นผู้จัดการทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้ องค์กรสามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมี

ความสำคัญ ดังนี้ (นิสดารก์ เวชยานท์. 2539 : 7)

- 2.1 ทำให้มีบุคลากรปฏิบัติงานที่เพียงพอและต่อเนื่อง
- 2.2 ทำให้คนมีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กร
- 2.3 ทำให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีขึ้น
- 2.4 ทำให้มีการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการแก่บุคลากรอย่างเพียงพอ และเหมาะสม
- 2.5 ทำให้เกิดการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคลากร
- 2.6 ทำให้เกิดการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เหมาะสมและ สันนิษฐานคนทำงานดี
- 2.7 ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารกับบุคคลกรในองค์กร

วิชัช โถสะวรรณจินดา (2549 : 2) ได้กล่าว ถึงความสำคัญของการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ 4 ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีส่วนสำคัญในการส่งเสริม ให้องค์กรเจริญเติบโต โดยทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างผลงานที่ดีและช่วยให้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง

ประการที่สอง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำเอาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการจัดวางคนให้เหมาะสมกับงาน สัมพันธ์กับความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณสมบัติส่วนบุคคลจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเหล่านั้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

ประการที่สาม การบริหารทรัพยากรมนุษย์ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี โดยการสร้างความพึงพอใจของบุคลากรในองค์กรในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี เช่น การเปิดเพลงเบา ๆ สบาย ๆ จะช่วยให้ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเพิ่มสูงมากขึ้น

ประการที่สี่ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ช่วยกระตุ้นให้มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรให้สูงขึ้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนสำคัญในการสร้างผลงาน หรือผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับองค์กร มากกว่าค่าใช้จ่าย หรือต้นทุนในการดำเนินงาน

โดยสรุปแล้ว การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อองค์กรเพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในการบริหารทรัพยากรทั้งหลาย เนื่องจากเป็น การจัดการกับทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้น หากมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีก็จะส่งผลถึงความสำเร็จขององค์กรต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นว่า องค์กรจะเจริญก้าวหน้าหรือจะดำรงอยู่ต่อไปได้ โดยมีเป้าหมายหลัก คือ ประสิทธิภาพของ องค์กรและตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข นิสิตาร์ก เวชยานนท์ (2539 : 5-6) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้ 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน บุคคลส่วนใหญ่ทำงาน เพราะต้องการให้ตนเองและครอบครัวสามารถดำรงชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความ มั่นคงปลอดภัย ผู้บริหารต้องคิดเสมอว่าคนไม่ใช่เครื่องจักร คนมีชีวิตจิตใจมีความรู้สึกมี ความต้องการ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี

3.2 เพื่อสนองความต้องการขององค์กร

3.3 เพื่อสนองความต้องการของสังคมและสังคมต้องการให้สมาชิกทุกคนมีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสนองความต้องการของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จและสนองความต้องการของสังคม

ปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อ “ทรัพยากรมนุษย์” องค์กรขนาดใหญ่หลาย ๆ แห่ง ได้พัฒนาไปสู่ระดับสูงขึ้นไปอีกขั้นหนึ่งแล้วโดยมองว่าคนทำงานคือ “ทุนมนุษย์” และมุ่งเน้นที่การบริหารทุนมนุษย์มีผลดีต่อความเจริญ ความมั่นคง และความสำเร็จขององค์กร องค์กรจะประสบผลสำเร็จและมีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องต้องบริหาร “ทุนมนุษย์” ดังนั้น การสร้างคนในองค์กรให้ใช้ความสามารถของตนได้อย่างดีที่สุด ให้มีแรงจูงใจในการทำงานสูงสุด ซึ่งหมายถึงทุนมนุษย์ (ยูภาพร ยูภาศ. 2530 : 34) อย่างไรก็ตาม การธำรงรักษามนุษย์ให้อยู่กับองค์กรอย่างมีความสุข โดยการสร้างแรงจูงใจโดยใช้ ปัจจัยการกระตุ้นเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการเร่งเร้า หรือกระตุ้นแรงจูงใจให้บุคลากรมีกำลังใจและความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานจนเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ พร้อมกับที่มีคุณภาพงาน ได้แก่ ความภูมิใจต่อการเกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร การเป็นที่ยอมรับของทีมงาน ปัจจัยค่าจ้างหรือการบำรุงรักษาเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ป้องกันปัญหาที่พนักงาน อาจเกิดความไม่พอใจ การปฏิบัติงานที่เกิดจากสภาพการทำงาน เช่น ระบบการบริหารงานภายในองค์กร การบังคับบัญชา การจ่ายค่าตอบแทนที่ขาดความยุติธรรมและไม่เหมาะสม นโยบายการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน หรือไม่แน่นอน ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นต้น

บริบทสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1. ความเป็นมา

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2538 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 112 ตอนที่ 21 ก เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2538 มีการแบ่งส่วนราชการตามประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องการแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 โดยรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศอาศัยอำนาจความในมาตรา 4 และมาตรา 7 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2537 ให้แบ่งส่วนราชการในสำนักงานอธิการบดีเป็น 4 กอง คือ กองกลาง กองบริการการศึกษา กองกิจการนิสิต และกองแผนงาน ระยะเวลาเพื่อให้ภารกิจของสำนักงานอธิการบดีในด้านการบริหารบุคคล การเงินการคลัง และการตรวจสอบงบประมาณตลอดจนการควบคุมภายในเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้มีการแบ่งส่วนราชการเพิ่มขึ้นเป็นการภายใน โดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีกองหรือหน่วยงานระดับกองเพิ่มเติมอีกจำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ กองการเจ้าหน้าที่ กองคลังและพัสดุ และหน่วยตรวจสอบภายใน จากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยมหาสารคามทำให้มีการเพิ่มหน่วยงานอีก 3 กอง คือ กองทะเบียนและประมวลผล กองอาคารสถานที่ และกองส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย จากผลการประชุมสภามหาวิทยาลัยครั้งที่ 1/2548 วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2548 ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้จัดแบ่งโครงสร้างหน่วยงานใหม่ตามประกาศมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่อง การแบ่งหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2553 โดยมีการหน่วยงานภายในสำนักงานอธิการบดี 10 กอง ได้แก่ กองกลาง กองบริการการศึกษา กองกิจการนิสิต กองแผนงาน กองการเจ้าหน้าที่ กองคลังและพัสดุ กองทะเบียนและประมวลผล กองอาคารสถานที่ กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ และกองประชาสัมพันธ์และกิจการต่างประเทศ และมีหน่วยงานเทียบเท่ากอง 1 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักตรวจสอบภายใน ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยมีนโยบายให้สำนักงานอธิการบดีดำเนินงานประกันคุณภาพทั้งหน่วยงานภายในสังกัด 10 กอง และหน่วยงานเทียบเท่ากอง 1 หน่วยงาน รวมเป็น 11 หน่วยงาน (การจัดการความรู้สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2556. 2556 : 1 - 4)

2. ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และภารกิจหลัก

2.1 ปรัชญา

มุ่งมั่นให้บริการ พัฒนางานให้มีคุณภาพ

2.2 วิสัยทัศน์

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นองค์กรที่มีมาตรฐานการบริหารจัดการที่ระดับสากลภายในปี 2559

2.3 พันธกิจ

เป็นศูนย์กลางในการให้บริการและสนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.4 ค่านิยม

TEAM Professional ทำงานเป็นทีม บริการด้วยใจ โปร่งใสตรวจสอบได้
ตอบสนองพันธกิจองค์กรมืออาชีพ

T = Team Oriented = ทำงานเป็นทีม

E = Effective Customer Service = บริการด้วยใจ

A = Accountability = โปร่งใส ตรวจสอบได้

M = Mission Achivement = ตอบสนองพันธกิจ องค์กร

Pro = Professional = มืออาชีพ

2.5 ยุทธศาสตร์สำนักงานอธิการบดี

1. ส่งเสริมสนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัย
2. การสร้างภาพลักษณ์และการพัฒนาหน่วยงานสู่สากล
3. พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ
4. พัฒนาระบบภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม

2.6 ภารกิจหลัก

1. กองกลาง

ภารกิจหลัก คือ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานด้านเอกสารราชการของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม การให้ความร่วมมือประสานงานและสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน เป็นศูนย์กลางในการประชุมให้บริการยานพาหนะส่วนกลาง การติดต่อประสานงานรัฐพิธีมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชน การดำเนินการประเพณีและวัฒนธรรม การให้การสนับสนุนกิจกรรมงานกิจการพิเศษและชุมชน

สัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ที่ตั้งอยู่ที่ชั้น 1 อาคารบรมราชกุมารี สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-4375-4321-40 ต่อ 1310 โทรสาร 0-4375-4235 Email :
Admin26@msu.ac.th

2. กองแผนงาน

ภารกิจหลัก คือ เป็นศูนย์กลางและการประสานงานด้านการวางแผน นโยบาย งบประมาณแผ่นดิน งบประมาณเงินรายได้ และการจัดสรรทรัพยากร งาน วิเคราะห์อัตราค่าจ้าง งานคลังข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารมหาวิทยาลัย โดยทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จัดทำเอกสารรายงานเพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนและพัฒนามหาวิทยาลัย

ที่ตั้งอยู่ที่ชั้น 3 อาคารบรมราชกุมารี สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-4375-4321-40 ต่อ1330 หรือ 0-4375- 4312 หรือ 0-4375-
4240 โทรสาร 0-4375-4240 Email : Plan@msu.ac.th

3. กองบริการการศึกษา

ภารกิจหลัก คือ เป็นศูนย์กลางในการรับนิสิตเข้าศึกษาใน มหาวิทยาลัย การแนะแนวการศึกษา ประสานงานด้านสหกิจศึกษา และจัดหางานให้บัณฑิต

ที่ตั้งอยู่ที่ชั้น 2 อาคารโรงอาหารกลาง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-
4375-4321-40 ต่อ 1201-04

4. กองกิจการนิสิต

ภารกิจหลัก คือ สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ของ สถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยสนับสนุนมหาวิทยาลัย ในการผลิตกำลังคน ช่วยสนับสนุนมหาวิทยาลัยในการพัฒนาบุคคล และช่วยสนับสนุนใน ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ จัดกิจกรรมต่าง ๆ อำนวยความสะดวกแก่นิสิต ส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุนให้นิสิตได้จัดทำกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้

อำนวยความสะดวกด้านบริการและสวัสดิการ จัดหาทุนและจัดหางาน การจัดการด้าน
หอพักนักศึกษา บริการด้านสุขภาพอนามัย การแนะแนวอาชีพ การปัจฉิมนิเทศ และอื่น ๆ
ตั้งอยู่อาคารพัฒนานิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด มหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์และโทรสาร
0-4375-4388 Email : kongki@msu.ac.th

5. กองคลังและพัสดุ

ภารกิจหลัก คือ เป็นศูนย์กลางและประสานงานด้านงบประมาณงาน
การเงิน งานด้านบัญชี งานด้านพัสดุ และด้านสิทธิประโยชน์ การจัดเก็บรายได้ทุกประเภท
ของมหาวิทยาลัย การบริหารงบประมาณ การควบคุม การใช้จ่ายเพื่อให้เป็นไปตาม
เป้าหมาย รวบรวม/เผยแพร่สารสนเทศด้านการเงิน เพื่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ
รวมถึงจัดหาและจัดการพัสดุ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน ส่งเสริมกิจกรรมและ
ให้บริการด้านการคลังของมหาวิทยาลัย

ตั้งอยู่ที่ ชั้น 1 และ 2 อาคารบรมราชกุมารี สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรสาร 043-754237 โทรศัพท์ 043-754446, 043754447,
043-754333-40 ต่อ 1307, 1318, 1359, 1308, 1344 Email : finance.msu.ac.th

6. กองการเจ้าหน้าที่

ภารกิจหลัก คือ เป็นหน่วยงานกลางรับผิดชอบและประสานงาน
ด้านการบริหารงานบุคคลการ วิเคราะห์ระบบโครงสร้างการบริหารงานบุคคล ด้านการให้
คำปรึกษาแนะนำข้อกฎหมาย หลักเกณฑ์และระเบียบ ด้านงานวิเคราะห์กำหนดตำแหน่ง
และอัตราเงินเดือน ด้านการเลื่อนขั้นเงินเดือน และงานด้านทะเบียนประวัติบุคลากร การ
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ข้อมูลสารสนเทศบุคลากร
สวัสดิการ วินัยของบุคลากร โดยมีกองการเจ้าหน้าที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

ตั้งอยู่ที่ชั้น 3 อาคารบรมราชกุมารี สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-4375-4255 และ 0-4375-4231-40 ต่อ 1327, 1328
โทรสาร 0-4375-4255 Email : admin13@msu.ac.th

7. กองทะเบียนและประมวลผล

ภารกิจหลัก คือ เป็นหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การลงทะเบียนเรียน การจัดทำหลักสูตรให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานอุดมศึกษา

ตั้งอยู่ที่ชั้น 1 อาคารโรงอาหารกลาง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์/โทรสาร 0-4375-4234 , 0-4375-4256 หรือ 0-4375-4321 ต่อ 1209, 1210

8. กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

ภารกิจหลัก คือ เป็นศูนย์กลางดำเนินงานให้การสนับสนุนทุนวิจัยและทุนในโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชนทั้งงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณเงินรายได้ รวมทั้งจัดหาแหล่งทุนจากภายนอก ติดตามและประเมินผลการวิจัย และงานบริการวิชาการการเผยแพร่งานวิจัย จัดทำฐานข้อมูลการวิจัย และจัดทำวารสารสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะ สนับสนุนการจดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาจากผลงานวิจัย งานหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจ ประสานงานการจัดอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน ตลอดจนทำโรงงานผลิตไบโอดีเซลไม้ท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาสินค้า OTOP การให้บริการเครื่องมือกลางเพื่อการวิจัย

ตั้งอยู่ที่ชั้น 2 อาคารโรงอาหารกลาง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 3046 โทรสาร 0-4375-4238

9. กองอาคารสถานที่

ภารกิจหลัก คือ เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานและประสานงานด้านการก่อสร้าง การซ่อม บำรุงรักษาอาคารและสถานที่ อำนวยความสะดวกด้านห้องเรียน และสื่ออุปกรณ์ในการเรียนการสอน การรักษาความปลอดภัย การให้บริการด้านสาธารณูปโภค การอนุรักษ์พลังงาน การวางแผนภูมิทัศน์และพัฒนาพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยให้เหมาะสม

ตั้งอยู่ ณ สำนักงานกองอาคารสถานที่ ข้างอาคารบรมราชกุมารี สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 1352, 1316 โทรสาร 0-4375-4044

10. กองประชาสัมพันธ์และกิจการต่างประเทศ

ภารกิจหลัก คือ เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสร้างภาพลักษณ์อันดีของมหาวิทยาลัย สนับสนุนการผลิตสื่อ เพื่อการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์องค์กรให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

ตั้งอยู่ที่ชั้น 1 อาคารบรมราชกุมารี สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 1234

11. สำนักตรวจสอบภายใน

ภารกิจหลัก คือ ให้ข้อมูลสารสนเทศและคำปรึกษาต่อผู้บริหารทุกระดับในการพัฒนา การประเมิน ความเสี่ยง การควบคุมภายใน และการกำกับดูแลที่ดี เพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมหาสารคามเจริญก้าวหน้าอย่าง ต่อเนื่อง

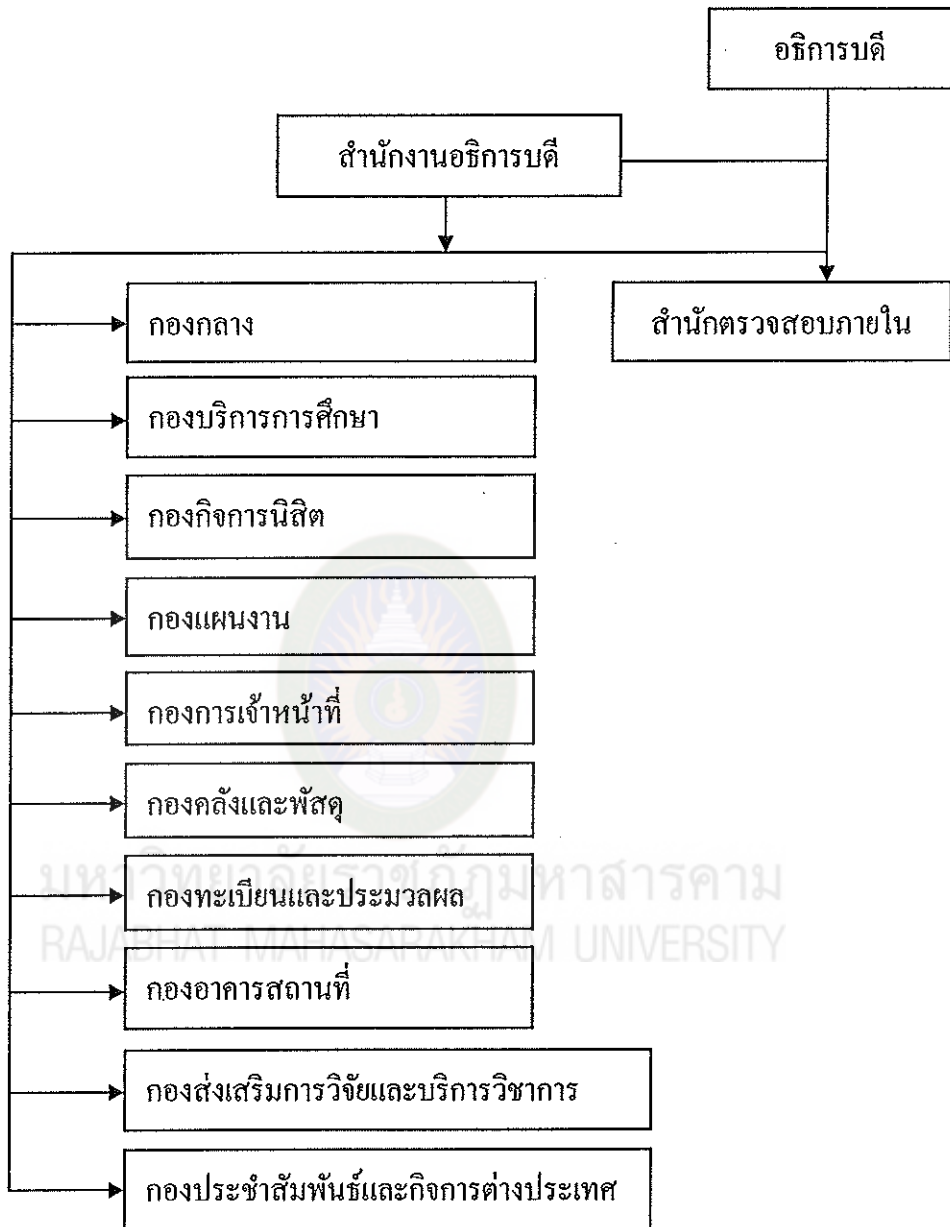
ตั้งอยู่ที่ชั้นล่างอาคารบรมราชกุมารี สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 1341, 1261

3. โครงสร้างการบริหาร

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ทางด้านการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการ และเป็นศูนย์กลางในการบริหารงานมีการแบ่งส่วนราชการเป็น 11 กอง 1 หน่วยงานเทียบเท่ากอง โดยกำหนดให้หน่วยงานที่ดำเนินการแต่ละประเภทมีหน้าที่ต่างกันให้เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

การบริหารงานของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีอธิการบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด โดยการกำกับของสภามหาวิทยาลัย โครงสร้างการบริหารงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีผังแผนภาพที่ 5

โครงสร้างสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แผนภาพที่ 5 โครงสร้างสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่มา : การจัดการความรู้สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2556.

4. จำนวนบุคลากรสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บุคลากรที่สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,068 คน โดยจำแนกตามตำแหน่งงาน ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้างชั่วคราว พนักงานที่จ้างตามภารกิจ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ

ตารางที่ 1 : จำนวนบุคลากรในสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ลำดับที่	หน่วยงานสังกัดสำนักงานอธิการบดี	รวมจำนวน
1	กองกลาง	58
2	กองบริการการศึกษา	24
3	กองกิจการนิสิต	53
4	กองแผนงาน	29
5	กองการเจ้าหน้าที่	27
6	กองคลังและพัสดุ	93
7	กองทะเบียนและประมวลผล	31
8	กองอาคารสถานที่	651
9	กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ	40
10	กองประชาสัมพันธ์และกิจการต่างประเทศ	50
11	สำนักตรวจสอบภายใน	12
รวม		1,068

ที่มา : การจัดการความรู้สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2556.

(2556 : 26)

ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1. ชื่อหน่วยงาน ที่ตั้ง และประวัติความเป็นมาโดยย่อ

1.1 ชื่อหน่วยงาน

ภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาษาอังกฤษ Mahasarakham University

เว็บไซต์ www.msu.ac.th

1.2 ที่ตั้ง

1.2.1 เขตพื้นที่ขามเรียง

ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

1.2.2 เขตพื้นที่ในเมือง

ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. ประวัติความเป็นมา

2.1 วิทยาลัยวิชาการศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม

บุคคลที่มีคุณูปการต่อวงการศึกษไทยท่านหนึ่ง คือ อาจารย์บุญถึน อัดถาวร อดีตอธิบดีกรมการฝึกหัดครู (พ.ศ. 2500 - 2513) อีกทั้งยังมีภูมิลำเนากำเนิดอยู่ที่จังหวัดมหาสารคามซึ่งได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาดอนนั้นว่า ต้องการใช้การศึกษาพัฒนาชุมชนในชนบท โดยต้องรับผลิตครูที่มีคุณภาพและจำนวนมากพอเพียงพอไปเป็นผู้นำ โดยการศึกษาฝึกหัดครูจะต้องเป็นขั้นๆ โดยลำดับจนถึงขั้นปริญญา ขณะเดียวกันก็ค่อยลดการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรลงจนเลิกไปในที่สุด และผลิตครูขั้นปริญญาเพิ่มขึ้นๆ และเมื่อถึงโอกาสอันสมควร สถานศึกษาฝึกหัดครู สถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถาบันขั้นปริญญาต่างๆ ซึ่งอยู่ในจังหวัดเดียวกันและจังหวัดใกล้เคียง ก็จะรวมกันเป็นมหาวิทยาลัยภูมิภาค ทั้งนี้ อาจารย์บุญถึน อัดถาวร ได้มีแนวคิดและเหตุผลที่เลือกจังหวัดมหาสารคามให้เป็นที่ตั้งของวิทยาลัย “ครูปริญญา” ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นว่า

“...ทางภาคเหนือนั้น เดิมเราตั้งใจจะเปิดที่เชียงใหม่ก่อน แต่เมื่อมีมหาวิทยาลัยตั้งขึ้นในระยะที่เรากำลังดำเนินการอยู่ จึงเปิดที่พิษณุโลกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นนั้นขึ้นแรกเตรียมจะเปิดที่อุบลหรืออุดรธานี แต่ในระยะนั้นแถบชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ค่อยเรียบร้อยจึงเปิดที่มหาสารคาม ในภาคใต้และภาคกลางก็จะเปิดหลายแห่ง แต่เนื่องจากกำลังคนมีจำกัด จึงเปิดเพียงสองแห่งไปตามกำลังคน

ที่มีอยู่ในขณะนั้น คือที่สงขลาและบางเขน” ในส่วนของวิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม ในช่วงระยะแรกของการก่อตั้งนั้นต้องประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอันเกิดจากความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น อาคารสถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ครุภัณฑ์ ประกอบการเรียนการสอน จึงต้องอาศัยวิทยาลัยครู

มหาสารคาม ในเบื้องต้นเกือบทั้งหมดที่กล่าวมาช่วยพยุงและเป็นพี่เลี้ยง ในช่วงก่อร่างสร้างตัว ซึ่งปัญหาดังกล่าว วิทยาลัยวิชาการศึกษาอื่นที่ไปตั้งในแต่ละภูมิภาค ต่างประสบเช่นกันและแก้ปัญหาดังที่กล่าวมา หลักสูตรที่เปิดสอนในปีการศึกษาแรก พ.ศ. 2511 มี 2 วิชาเอก คือ วิชาเอกภาษาอังกฤษและชีววิทยา โดยสามารถเปิดรับนิสิตได้ทั้งสิ้น 134 คน ซึ่งนิสิตที่มาเรียนในระยะแรก ปีการศึกษา 2511 ถึง 2515 เป็นนิสิตที่คัดเลือกจากนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีจากวิทยาลัยครูทั่วประเทศมาศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี

ในปีการศึกษา 2512 อาคารของวิทยาลัยได้สร้างเสร็จและสามารถเปิดใช้ได้ คือ อาคารเรียน 1 หอสมุด หอศิลป์ โรงอาหาร หอพักชาย และหอพักหญิง จากนั้นวิทยาลัยจึงได้มีการพัฒนามาตามลำดับ

โดยในปี 2514 ได้มีการดำเนินการขอพื้นที่ฝั่งตรงข้ามซึ่งเป็นที่ราชพัสดุของกองทัพ อากาศ ซึ่งได้ใช้เป็นสนามแข่งม้าและสนามบินจากนั้นจึงได้มีการก่อสร้างอาคารเรียนและหอพักเพิ่มเติมขึ้นมา

2.2 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม

ณ วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2517 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 91 ตอนที่ 112 ดังนั้น ในวันที่ 29 มิถุนายน 2517 โดยรวมวิทยาลัยเขตทั้งหมดเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แล้วโอนไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และเรียกชื่อมหาวิทยาลัยและชื่อวิทยาเขตตามสถานที่ตั้งของวิทยาเขตต่อท้าย ยกเว้นวิทยาเขตพระนครให้เปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน ก่อนที่จะได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยได้นั้น ทางวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ทั้งนี้ เมื่อครั้งที่ ศาสตราจารย์ ดร. สุดใจ เหล่าสุนทร เข้าดำรงตำแหน่งอธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษา และเห็นว่าการบริหารงานของวิทยาลัยนั้นขาดความคล่องตัวอยู่มาก เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการอันจะเป็นปัญหาระยะยาวในการขยายผลด้านการศึกษาในอนาคตต่อไป ท่านจึงได้ร่างพระราชบัญญัติเพื่อขอยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยต่อสภาวิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยในระหว่างนั้น ศาสตราจารย์ ดร. สุดใจเหล่าสุนทร ได้ออกเอกสารที่ช่วงนั้นเรียกว่า เอกสารปกขาว เพื่อชี้แจงหลักการและ

เหตุผลดังกล่าวแก่ผู้ที่สนใจรับทราบ โดยคำปรารภของเอกสารชิ้นนี้ ได้กล่าวว่า “เมื่อข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งอธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษาเมื่อเดือนมกราคม 2512 ได้พบว่าการดำเนินงานของวิทยาลัยวิชาการศึกษาไม่มีความคล่องตัวเป็นอันมาก จึงได้ร่าง พรบ. ยกฐานะวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยเสนอต่อประธานสภาวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2512 และรอรับฟังพิจารณาอยู่ 1 ปีเต็ม จนถึงเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2512 จึงได้เสนอร่าง พร.บ. นี้ต่อประธานสภาวิทยาลัยวิชาการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง และเสนอให้เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพิจารณาอีกทางหนึ่ง

อาจจะเป็นเพราะวิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็น วิทยาลัย ในความหมายของความเข้าใจของบุคคลทั่วไปว่า ไม่ใช่สถานศึกษาชั้นปริญญาในระดับมหาวิทยาลัย ดังที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้ดำเนินงานอยู่จริง จึงเห็นสมควรที่จะออกเอกสารฉบับนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่บุคคลที่สนใจในการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย

จากการที่วิทยาลัยโดยความร่วมมือทั้งอาจารย์และนิสิตได้พยายามดำเนินการตามลำดับอย่างสม่ำเสมอและด้วยความจริงจัง กระทั่งในวันที่ 16 มกราคม 2517 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ยกฐานะวิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็นมหาวิทยาลัย และได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติ กระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2517 ขึ้นมา

ซึ่งก่อนที่จะได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยนั้น ทางวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้ดำเนินการมาตามขั้นตอนและลำดับ โดยได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวมานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 และเป็นการดำเนินการโดยวิธีการที่ถูกต้องตามขั้นตอนระเบียบแบบแผนของทางราชการเริ่มตั้งแต่สภาวิทยาลัยวิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สภาการศึกษา สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีที่ประชุมคณะรัฐมนตรี จากนั้นเรื่องได้ติดชะงักไปในช่วงหนึ่ง อันเนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศที่ไม่เอื้อในเวลานั้น การดำเนินการจึงได้มายุติ โดยการยกฐานะวิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็นกรมหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515

ภายหลังทางวิทยาลัยโดยความร่วมมือทั้งอาจารย์และนิสิตได้พยายามดำเนินการมาตามลำดับ ทั้งนี้โดยตระหนักจากการพิจารณาองค์ประกอบความพร้อมในด้านต่างๆของวิทยาลัยและประโยชน์อันจะเกิดขึ้นต่อ วิทยาลัยและในวงกว้างทางการศึกษาและประเทศชาติต่อไป ทางวิทยาลัย จึงได้มีการชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นในการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยได้ดังนี้

1. วิทยาลัยวิชาการศึกษาที่มีความพร้อม โดยสมบูรณ์ที่จะเติบโต เป็นมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ทางวิทยาลัยมีความพร้อมของอุปกรณ์ประกอบการสอน อาจารย์ และอาคารสถานที่เพียงพอที่จะเปิดสอนสาขาอื่นๆ ได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้น

2. ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาลัยวิชาการศึกษา

3. ความคล่องตัวในการบริหารงาน

4. ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการความหลากหลายทางการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง

5. ในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

แต่ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการแก้ไขพระราชบัญญัติและยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย จากการดำเนินการมาตามลำดับอย่างสม่ำเสมอและด้วยความจริงจัง กระทั่งในวันที่ 16 มกราคม 2517 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ยกฐานะ วิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็นมหาวิทยาลัย และได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติ กระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2517 ดังกล่าวมาข้างต้น หลังจากที่ได้ยกฐานะแล้วทางมหาวิทยาลัยฯ ได้นำวิธีสอบคัดเลือกนิสิตเข้าศึกษาใน 2 ระดับ คือ ชั้นปีที่ 1 และ 3 ซึ่งในปีการศึกษานี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ยังคงรับนิสิตภาคปกติที่จบ ป.กศ. สูงเข้าศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยวิธีการสอบคัดเลือกเหมือนเดิม แต่ที่เพิ่มเข้ามาใหม่ คือ ได้เปิดรับสมัครสอบนิสิตชั้นปีที่ 1 เข้าเรียนหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปีเป็นปีแรกโดยใช้วิธีการสอบผ่านทบวงมหาวิทยาลัย โดยรับทั้งสิ้น 63 คน สำหรับวิชาเอกที่เปิดในปีการศึกษา 2517 มีดังนี้ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ ชีววิทยา และการประถมศึกษาซึ่งได้ใช้วิธีการสอบแข่งขันในการคัดเลือกผู้มาเรียนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้นยังได้ยกฐานะหน่วยงานสำคัญขึ้นมา 2 หน่วยงานในปี พ.ศ.

2529 พร้อมกัน คือ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน และคณะเทคโนโลยี ตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัย ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 103 ตอนที่ 198 หน้า 9-10 วันที่ 12 พฤศจิกายน 2529 สำนักวิทยบริการ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 36-42 เล่มที่ 103 ตอนที่ 139 ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2529 และสถาบันวิจัยวลัยรุกเขว ตามประกาศจัดตั้งในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2536

2.3 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาการมาตามลำดับโดยอาศัยเงื่อนไขของเวลาในการสร้างความพร้อมต่างๆ กระทั่งสามารถดำเนินการแยกเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศสำเร็จภายใต้ชื่อ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2537 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัย ซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 111 ตอนที่ 54 ก นับเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งที่ 22 ของประเทศไทย สำหรับแนวคิดในการแยกตัวเป็นเอกเทศนั้น ได้เริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2527 โดย ดร.ถวิล ลดาวัลย์ รองอธิการบดีเวลานั้น ได้มีแนวความคิดที่จะรวมสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลักๆ ของจังหวัดมหาสารคามเข้าเป็นมหาวิทยาลัยเดียวกัน แต่แนวคิดดังกล่าวได้ติดขัดปัญหาบางประการจึงไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เช่น ปัญหาของต้นสังกัดเดิมของแต่ละสถาบัน เป็นต้น ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2531 รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ บุญยกาญจนะ เป็นรองอธิการบดีจึงได้มีการเสนอให้แยกออกจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีกครั้ง โดยให้มีลักษณะเป็นสถาบันในนามของสถาบันบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท แต่ให้มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัย หากแต่ไม่อาจดำเนินการต่อไปให้สัมฤทธิ์ผลได้เช่นกัน

กระทั่งในปี พ.ศ.2535 เมื่อรองศาสตราจารย์ ดร.จรูญ คุณมี เป็นรองอธิการบดี จึงได้สืบสาน แนวคิดที่จะแยกตัวออกอีกครั้ง และเริ่มปรากฏผลชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ประกอบกับในช่วงเวลานั้น นายสุเทพ อัดฉากร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งโดยส่วนตัวท่านเองได้ให้สนใจและความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในการสนับสนุนแนวคิดที่จะให้มีมหาวิทยาลัยเกิดขึ้น ในจังหวัดมหาสารคามการดำเนินงานจึงได้เริ่มตั้งแต่การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคามและคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2535 จากนั้นจึงได้ดำเนินงานมาตามขั้นตอนจนสามารถยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยได้สำเร็จดังที่กล่าวข้างต้น ในช่วงรองศาสตราจารย์ ดร. บุญชม ศรีสะอาด เป็นรองอธิการบดี ซึ่งได้สืบสานแนวคิดและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความร่วมมืออย่างมุ่งมั่นและจริงจังจาก ทุกท่านทุกฝ่าย ทั้งบุคคลภายในและภายนอกในสายงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเป็นอันมาก ในระหว่างที่มีการดำเนินการเพื่อยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศนั้น ได้มีการทบทวนเรื่องชื่อของมหาวิทยาลัย เพื่อหาความเหมาะสมและเห็นพ้องต้องกันทุกฝ่าย โดยการดำเนินการสำรวจประชามติให้เป็นเอกฉันท์ ซึ่งชื่อที่เสนอในครั้งนั้นมีความหลากหลายของที่มาและแนวคิด ตั้งแต่ชื่อมหาวิทยาลัยอีสาน มหาวิทยาลัยภัทรินทร มหาวิทยาลัยศรีเจริญราชเดช มหาวิทยาลัยศรี

มหาชัย มหาวิทยาลัยศรีมหาสารคาม จนกระทั่งได้มาเห็นชอบพร้อมกันต่อชื่อ มหาวิทยาลัยมหาสารคามในเบื้องต้นปรากฏในปัจจุบัน

ภายหลังได้มีการขยายพื้นที่ไปยัง "ป่าโคกหนองไผ่" ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม บนเนื้อที่ประมาณ 1,300 ไร่ ขณะนั้นรองศาสตราจารย์ ดร.ภาวิช ทองโรจน์ ดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคามคนแรก (พ.ศ. 2538-2546) และได้ดำเนินการสร้างอาคารต่างๆตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ภายหลังจึงได้ย้ายศูนย์กลางบริหารงานมา ณ ที่ทำการแห่งใหม่ในปีการศึกษา 2542 อีกทั้งยังได้มีการเปิดสาขาวิชาและคณะใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อเปิดบริการทางการศึกษาให้มีหลากหลายมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังได้เปิดสอนระดับประถมและมัธยมศึกษาในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเปิดสอนในปีการศึกษา 2540 เป็นปีการศึกษาแรกและยังได้ขยายการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ไปยังวิทยาเขตนครพนมและศูนย์พัฒนาการศึกษาอุดรธานี โดยใช้ระบบการสอนทางไกลแบบสองทาง (Televideo Conference) ผ่านระบบโมโครเวฟ ในเวลานี้ทางมหาวิทยาลัยยังได้มีโครงการที่กำลังดำเนินการและจะดำเนินการอีกมาก ทั้งนี้เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศชาติและองค์รวมเบื้องปลายต่อไป

3. ปรัชญา ปณิธาน และยุทธศาสตร์

3.1 ปรัชญา

ผู้มีปัญญา พึ่งเป็นอยู่เพื่อมหาชน (พญูณ์ ปญุฑิตโต จีเว)

3.2 วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 1 ใน 10 ของประเทศ และได้รับการยอมรับเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชนอันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 พันธกิจ

3.3.1 จัดการศึกษาและวิชาชีพชั้นสูงโดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3.3.2 สร้างผลิตผลจากงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ใหม่และมีคุณภาพในทุกสาขาวิชา เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และนำไปใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม

3.3.3 ให้บริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม เพื่อให้ชุมชนและสังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3.3.4 อนุรักษ์ฟื้นฟู ปกป้อง เผยแพร่ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน

3.4 ค่านิยมองค์กร

TAKASILA

T = Teamwork (การทำงานเป็นทีม)

A = Advanced Technology (การใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ)

K = Knowledge and Local Based (การนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์)

A = Accountability (การได้รับการยอมรับ)

S = Student – Centered (การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ)

I = Integrity (การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ องค์กรและประเทศชาติ)

L = Learning Organization (การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้)

A = Academic Networking (การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ)

3.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพภายใต้การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่ทันสมัยตามเกณฑ์คุณภาพและมาตรฐานของชาติและสากล รวมทั้งเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และบริการวิชาการแก่สังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนานวัตกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มหรือใช้ประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และยกระดับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยตามหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยให้ได้รับการยอมรับและพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยในระดับสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว และรักษาสິงแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ส่งเสริมการนำทุนทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และผสมผสานวัฒนธรรมในระดับชาติและสากล

4. โครงสร้างการบริหาร

4.1 โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

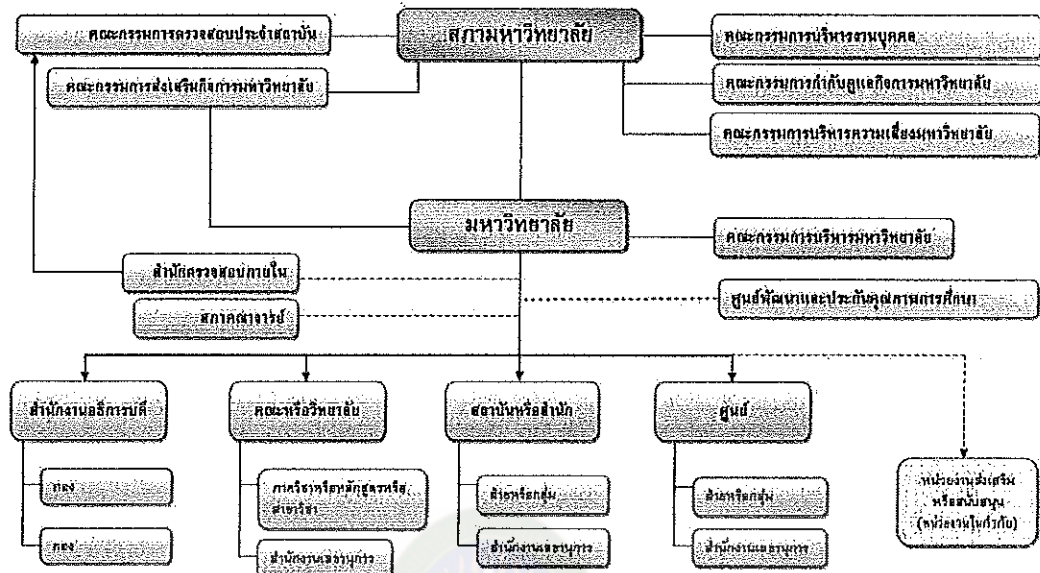
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการแบ่งส่วนราชการเป็นคณะ วิทยาลัย สถาบัน และสำนัก โดยกำหนดให้หน่วยงานที่ดำเนินการแต่ละประเภทมีหน้าที่ต่างกัน กล่าวคือ หน่วยงานที่เป็นคณะ วิทยาลัย เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานทางด้านวิชาการ ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิต ดำเนินการวิจัย ให้บริการทางวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม หน่วยงานที่เป็นสถาบัน สำนัก เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุนในด้านการเรียนการสอน การวิจัยและการให้บริการทางวิชาการ สำนักงานอธิการบดีทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ทางด้านการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการ และเป็นศูนย์กลางในการบริหาร ทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานของคณะ วิทยาลัย สำนัก สถาบัน ให้เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

การบริหารงานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีอธิการบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด โดยการกำกับของสภามหาวิทยาลัย โครงสร้างการบริหารงานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีดังนี้

โครงสร้างมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แผนภาพที่ 6 โครงสร้างมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่มา : รายงานการประเมินตนเองระดับสถาบัน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วรรณปี
การศึกษา 2555. (2556 : 12)

5. จำนวนคณะที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาสารคามและหลักสูตร

ตารางที่ 2 จำนวนคณะที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาสารคามและหลักสูตร

ที่	คณะวิชา	ระดับการศึกษา		
		ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก
1	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	13	3	3
2	คณะศึกษาศาสตร์	9	7	5
3	คณะการบัญชีและการจัดการ	11	6	3
4	คณะศิลปกรรมศาสตร์	2	2	1
5	คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม	3	1	1
6	วิทยาลัยการเมืองการปกครอง	4	2	-
7	วิทยาลัยดุริยางคศิลป์	1	1	1
8	คณะวัฒนธรรมศาสตร์	-	1	1
9	คณะวิทยาศาสตร์	7	9	3
10	คณะเทคโนโลยี	7	4	3
11	คณะวิศวกรรมศาสตร์	7	3	3
12	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์	6	1	-
13	คณะวิทยาการสารสนเทศ	6	4	1
14	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์	3	3	1
15	สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช	-	1	1
16	คณะพยาบาลศาสตร์	1	2	-
17	คณะเภสัชศาสตร์	1	2	-
18	คณะสาธารณสุขศาสตร์	3	1	1
19	คณะแพทยศาสตร์	3	1	1
20	คณะสัตวแพทยศาสตร์	1	-	-
รวม		87	54	29

ที่มา : รายงานการประเมินตนเองระดับสถาบัน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วรรณปี

การศึกษา 2555. (2556 : 16)

6. จำนวนอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนการเรียนการสอน

ตารางที่ 3 จำนวนบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ลำดับที่	ประเภทตำแหน่ง	จำนวน
1	ข้าราชการวิชาการ	397
2	พนักงานมหาวิทยาลัย	1,719
3	พนักงานราชการ	6
4	ลูกจ้างประจำ	37
5	ลูกจ้างชั่วคราว	1,461
รวม		3,620

ที่มา : รายงานประจำปี 2556 กองประชาสัมพันธ์และกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2556 : 6)

7. นโยบายในการบริหารและพัฒนามหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2554 – 2558

เพื่อให้การบริหารและพัฒนามหาวิทยาลัยมหาสารคามให้เป็นสถานศึกษาและวิจัย ที่เป็นปามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14(1) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2537 และมติสภามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในการประชุมครั้งที่ 1/2554 เมื่อวันที่ 28 เดือน มกราคม พ.ศ. 2554 สภามหาวิทยาลัยมหาสารคามจึงกำหนดนโยบายในการบริหารและพัฒนาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้ (ประกาศสภามหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2554 : 1-2)

7.1 หมวดนโยบาย

เป็นสถาบันที่มี ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ ที่เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรที่ดี มีการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่กับหลักขององค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถะการทำงานที่ดี สร้างความมั่นคงและความสุขในการทำงาน และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตบุคลากรเพื่อขับเคลื่อนภารกิจของสถาบัน มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และพัฒนาสถาบันให้บรรลุวิสัยทัศน์แห่งความเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำที่เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคมเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้

7.2 หมวดภารกิจหลัก

2.1 ด้านการผลิตบัณฑิต

เป็นสถาบันที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ ด้านการวิจัย มีศักยภาพในการสร้างงานสร้างอาชีพ โดยมีทักษะและความรับผิดชอบในการทำงานและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ มีความใฝ่รู้และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และมีสมรรถนะระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย

2.2 ด้านการพัฒนาบัณฑิต

เป็นสถาบันที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์และพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความรู้และประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก

2.3 ด้านการวิจัย

เป็นสถาบันที่มุ่งวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน และเพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาของชุมชน สังคม และประเทศ

2.4 ด้านการบริการวิชาการ

เป็นสถาบันที่เสริมสร้างศักยภาพของมนุษย์และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมีการบูรณาการด้านการบริการวิชาการเข้ากับการวิจัย การเรียนการสอน เพื่อพัฒนานิติธรรมทั้งเป็นที่พึงของชุมชนและสังคม ทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

2.5 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

เป็นสถาบันที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ปกป้อง เผยแพร่ และพัฒนาศิลปประเพณีวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของอีสาน และวัฒนธรรมประเพณีของไทย มีการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมเข้ากับการวิจัยและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนิสิตและประชาชน รวมทั้งการพัฒนาวัฒนธรรมด้านศิลปและวัฒนธรรมให้เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและนานาชาติ

7.3 หมวดการบริหารจัดการ

เป็นสถาบันที่มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของสังคมมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถะการทำงานที่ดี สร้างความมั่นคงและความสุขในการทำงาน และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตบุคลากร เพื่อขับเคลื่อนภารกิจของสถาบันได้ มีระบบการเงิน การบัญชีและงบประมาณที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้ มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัยต่อการบริหารจัดการที่ดี มีระบบบริหารความเสี่ยง ระบบการควบคุมภายใน ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่สามารถกำกับและควบคุมเน้นการสร้างภาพลักษณ์สถาบันให้ได้รับการจัดอันดับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และพัฒนาด้านระบบภายในและสิ่งแวดล้อมให้เป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว เพื่อให้นิสิต บุคลากร และชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัชระ บุญปลอด (2551 : 75 - 78) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพะเยา เฉลี่ยทุกด้านมีแรงจูงใจในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านบรรยากาศในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความมั่นคงในงาน สำหรับ ด้านความก้าวหน้าในงาน มีแรงจูงใจในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบแรงจูงใจของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพะเยา พนักงานที่มีเพศ ตำแหน่งงาน ปัจจุบัน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และรายได้ที่แตกต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน สำหรับอายุและสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีแรงจูงใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน และตำแหน่งงานปัจจุบันที่แตกต่างกันถูกจ้างมีความไม่มั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การทำงานอาจถูกให้ออกได้ง่ายกว่าข้าราชการประจำ และเรื่องสวัสดิการก็ได้รับไม่เท่าเทียมกัน เรื่องของระยะเวลาการปฏิบัติงานที่ทำให้พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมากจากระยะเวลาการปฏิบัติงานนานก็ได้รับเงินเดือนและค่าจ้างมากกว่า คนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อยกว่า

เนตรหทัย ณรงค์แสง (2551 : 85 - 87) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า 1) บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 41 -50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการเฉลี่ย 24 ปี และมีตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่มากที่สุด คือ ร้อยละ 66.9 2) บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยในด้านความกระตือรือร้นมากที่สุด และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ น้อยที่สุด และ 3) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกได้ ดังนี้

3.1 จำแนกตามเพศ พบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมและด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 จำแนกตามอายุ พบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าบุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวม และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านความกระตือรือร้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 จำแนกตามอายุราชการ พบว่า บุคลากร มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในด้านการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.5 จำแนกตำแหน่งตามสายงาน พบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

วรารณีย์ คำเพชรดี (2552 : 95) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่อุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของบุคลากร สำนักงานสรรพากรพื้นที่อุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ทำ และด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ระดับสูง เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

เป็นรายด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการยอมรับนับถือ ในตำแหน่งการงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการยอมรับนับถือ โดยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านลักษณะงานที่ทำอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) บุคลากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่อุบลราชธานี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาสถานภาพการสมรส รายได้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่ฝายปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในด้านความรับผิดชอบแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กัลยา ยศคำลือ (2553 : 116 - 120) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า คือ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ ด้านฐานะและความมั่นคงของอาชีพ ด้านความสำเร็จ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน และด้านรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับตามลำดับ 2) พนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในความรับผิดชอบ เวลาในการปฏิบัติงานต่อวันและจำนวนวันที่ปฏิบัติงานต่อสัปดาห์ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย คือ พนักงานมหาวิทยาลัยสามารถศึกษาต่อได้ (ปริญญาโท และเอก) บ้านพักให้มีเพียงพอเพิ่มความมั่นคงให้กับพนักงานมหาวิทยาลัยควรให้ความเสมอภาคต่อพนักงานมหาวิทยาลัย ควรจัดหาสวัสดิการอื่น ๆ เพิ่มเติมให้พนักงานมหาวิทยาลัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีกฎระเบียบที่ชัดเจนให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับสูงควรนิเทศงานพนักงานมหาวิทยาลัยแบบกัลยาณมิตร และ 4) การวิเคราะห์นโยบายการบริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยจะต้องให้ความสำคัญต่อพนักงานมหาวิทยาลัย โดยการบริหารงานต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนโครงสร้างของงานให้มีความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ตลอดจนมาตรฐานในการปฏิบัติต่อพนักงานมหาวิทยาลัย การดำเนินการบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อพนักงานมหาวิทยาลัย การนิเทศงานพนักงานมหาวิทยาลัยโดยการชี้แนะในการทำงานจะก่อให้เกิดความมั่นใจต่อ

วิชาชีพ เพราะนอกจากมหาวิทยาลัยจะสามารถชำระรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้คงอยู่ พนักงานเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและมีความรักองค์กรมุ่งมั่นปฏิบัติงานจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ชาลิตา สุขคนธพงศ์ (2553 : 54 - 56) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานในสำนักงานพลังงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานในสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ฝ่ายที่ปฏิบัติงานและอายุงานต่างกัน พบว่า ภาพรวมและรายด้าน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

วรรษ อุทรา (2553 : 81 - 85) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า 1) บุคลากรวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดอุบลมีแรงจูงใจในการทำงานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความมั่นคงในงาน และด้านนโยบายการบริหารงาน ตามลำดับ และ 2) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งต่างกัน มีแรงจูงใจในการทำงานรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน บุคลากรวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีระยะเวลาในการทำงานต่างกันมีแรงจูงใจในการทำงานด้านความสำเร็จในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และบุคลากรวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีวิทยาลัยการอาชีพที่มีสังกัดต่างกัน มีแรงจูงใจในการทำงานด้านความสำเร็จในการทำงานมีแรงจูงใจในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

กาบทิพย์ ศิริชมพู่ (2554 : 120 - 122) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพธิ์สวรรค์ จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า 1) พนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพธิ์สวรรค์ จังหวัดนครพนม มีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ และมีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านเงินเดือนหรือผลตอบแทนจากการทำงาน และด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และ 2) ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพธิ์สวรรค์ จังหวัดนครพนม จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

จุไรรัตน์ โชติรัตน์ (2554 : 94 - 97) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลนาขาม อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลนาขาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจระดับมาก จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการปกครองบังคับบัญชา และด้านการยอมรับนับถือ มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 7 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านความรับผิดชอบ ด้านนโยบายและการบริการ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และ 2) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลนาขาม อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับการศึกษา ตำแหน่ง เงินเดือน แตกต่างกัน พบว่า ด้านการยอมรับนับถือด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความสำเร็จของงาน ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติด้านนโยบายการบริหาร และด้านการปกครองบังคับบัญชา มีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่าง

วิไล สิงห์ทอง (2554 : 103 - 104) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล

บ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล มีแรงจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 6 ด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการปกครองบังคับบัญชา รองลงมาคือด้านความสำเร็จของงาน และด้านนโยบายและการบริหาร และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ แวดล้อมในการทำงาน รองลงมา คือ ด้านลักษณะของงาน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 2) บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมที่มีเพศ สถานภาพ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประเภทบุคลากรแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

ยุทธศาสตร์ จันทร์ (2554 : 91 - 92) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า 1) บุคลากรเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 13 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน นโยบายและการบริหารงาน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านเงินเดือน และ 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และสถานะของบุคลากร ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

นันทวัฒน์ ศรีสด (2555 : 103 - 105) ได้ทำการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอเมืองบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 10 ด้าน คือ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ด้านสวัสดิการและความมั่นคง ด้านลักษณะและขอบเขตของงาน ด้านค่าตอบแทน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านการพัฒนาและความก้าวหน้าตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงานและด้านความรับผิดชอบ

2. การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า

2.1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการพัฒนาและความก้าวหน้า ด้านลักษณะและขอบเขตของงาน ด้านค่าตอบแทน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านสวัสดิการ และความมั่นคง

2.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการพัฒนาและความก้าวหน้าด้านลักษณะและขอบเขตของงาน ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านสภาพในการทำงาน ด้านสวัสดิการและความมั่นคง และด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น

2.3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่มีตำแหน่งปัจจุบันแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมมีแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน

2.4 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่มีอายุราชการ แตกต่างกัน มีแรงจูงใจไม่แตกต่างกันอย่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น

จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสำคัญมากเพราะในการบริหารองค์การจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ การผู้ปฏิบัติงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงเป็นสิ่งที่ดีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารองค์การจึงจำเป็นต้องมีหน้าที่คอยตรวจสอบสภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาการทำงานให้มีศักยภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้สรุปการได้มาซึ่งตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษามา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

นักวิชาการ	ตัวแปร				
	ความสำเร็จของงาน	ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	นโยบายและการบริหาร	เงินเดือนและผลประโยชน์ที่เกื้อกูล
1. วัชร บัญปลอด	-	✓	✓	-	-
2. เนตรหทัย ณรงค์แสง	-	✓	✓	✓	-
3. วราภรณ์ คำเพชรดี	✓	✓	✓	-	-
4. กัลยา ยศคำลือ	✓	✓	✓	✓	✓
5. ชาลิสตา สุคนธ์พงศ์	✓	-	-	-	-
6. วรรัช อุทรา	✓	-	-	✓	✓
7. กาบทิพย์ ศิริชมพู่	✓	-	✓	-	-
8. จุไรรัตน์ โชติรัตน์	✓	✓	✓	✓	✓
9. วิไล สิงห์ทอง	✓	✓	✓	✓	✓
10. ยุทธศาสตร์ ชันตรี	✓	✓	✓	✓	✓
11. นันทวัฒน์ ศรีสศ	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางข้างต้น พบว่า การได้มาซึ่งตัวแปรโดยสรุปจากทฤษฎีเฮอริชเบิร์ก เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกองประชาสัมพันธ์และกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการให้มีความหมายครอบคลุมถึงด้านความสำเร็จของงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านนโยบายและการบริหาร และเงินเดือนและผลประโยชน์ที่เกื้อกูล โดยเลือกตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการที่ได้ศึกษาจากตัวแปรที่ได้รับการศึกษาในระดับมากให้บรรลุดูวัตถุประสงค์การวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกองประชาสัมพันธ์และกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้เต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จในองค์กร ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกองประชาสัมพันธ์และกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงประกอบด้วย

1. ด้านความสำเร็จของงาน หมายถึง การที่พนักงานสามารถทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งงานที่ทำนั้น อาจจะเป็นงานที่ได้รับมอบหมาย หรือจะเป็นงานที่ไม่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาก็ตาม
2. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง การที่พนักงานได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม การมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งงานให้สูงขึ้น ตลอดจนมีโอกาสได้รับการฝึกอบรม ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตน
3. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ หมายถึง งานที่พนักงานปฏิบัติเป็นงานที่ตรงกับความรู้ ความสามารถ เป็นงานที่น่าสนใจ และท้าทายความสามารถให้อยากทำงาน ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ หรือได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน
4. ด้านนโยบายและการบริหาร หมายถึง ข้อกำหนดและแนวทางในการบริหารงานของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม
5. ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล หมายถึง ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนต่าง ๆ ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานรวมทั้งผลประโยชน์เกื้อกูลอื่น ๆ เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่ารักษาพยาบาล